

อดิ๊บ ยูซุฟ

นโยบายความมั่นคงและบทบาทของปากีสถานต่อปัญหาการก่อการร้ายในเอเชียใต้

Pakistan Security Policy and Its Role Towards Terrorism Problem in South Asia

อดิ๊บ ยูซุฟ (Adeeb Yusuf)

นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Ph. D candidate, Doctor of Philosophy, Faculty of Political Science,

Thammasat University

E-mail: Adeeb@Clearevo.com

Received: 11 April 2022

Revised: 9 May 2022

Accepted: 13 May 2022

บทคัดย่อ

การก่อการร้ายถือเป็นประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในปากีสถาน และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคเอเชียใต้มาอย่างยาวนาน เป็นรูปแบบภัยคุกคามด้านความมั่นคงที่ควรค่าแก่การศึกษา วิเคราะห์ และทำความเข้าใจถึงปรากฏการณ์ดังกล่าวซึ่งได้สร้างผลกระทบเป็นวงกว้างต่อรัฐ พลเรือน และองค์กรข้ามชาติต่างๆ ที่เคลื่อนไหวอยู่ในพื้นที่แห่งความขัดแย้งในหลากหลายมิติ ทั้งในเรื่องความขัดแย้งทางการเมือง ความขัดแย้งทางศาสนา และความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ ซึ่งต่างก่อตัวขึ้นและนำไปสู่รูปแบบของการต่อสู้นอกกรอบเชิงสถาบันทางการเมืองด้วยวิถีทางของการใช้ความรุนแรง และการก่อการร้าย งานชิ้นนี้จะเน้นหนักไปที่การวิเคราะห์ และทำความเข้าใจถึงประเด็นปัญหาและปัจจัยที่ขวางผ่านกันที่อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์การก่อการร้าย รวมทั้งแนวทางการกำหนดนโยบายด้านความมั่นคงทั้งภายใน และระหว่างประเทศในทุกระดับของปากีสถาน ในการจัดการกับภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้าย

งานชิ้นนี้ได้ผลสรุปว่าปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในปากีสถาน และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคเอเชียใต้ถือเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นมาจากกรอบของสถาบันทางการเมืองที่ไม่มีการเปิดช่องทางและโอกาสให้กับกลุ่มชนชายขอบในภาคส่วนต่างๆ ได้มีส่วนร่วมทางการเมือง หรือการต่อสู้ทางการเมืองที่เท่าเทียม และเป็นธรรม รัฐบาลปากีสถานถือเป็นผู้แสดงบทบาทที่ต้องการใช้ทั้งประโยชน์ และแก้ไขจัดการ

ปัญหาจากสถานการณ์ของการก่อการร้ายควบคู่กันไปตามแต่บริบทของสถานการณ์ทั้งภายใน และระหว่างประเทศ จะเอื้อประโยชน์ ทั้งในฐานะผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงหรือผู้ที่อยู่เบื้องหลังการก่อการร้าย และในฐานะผู้ที่ปราบปรามกำจัดการก่อการร้าย ซึ่งทำที่ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการประเมินภัยคุกคามตามตัวแบบทฤษฎีสัจนิยมคลาสสิกแนวใหม่

คำสำคัญ: นโยบายความมั่นคง, การก่อการร้าย, การประเมินภัยคุกคาม, ปากีสถาน

Abstract

Terrorism in Pakistan and the interconnected areas in South Asia is a serious issue with a long historical timeline. As a theater of terror, the Pakistani theater offers a good ground for studying, analyzing, and understanding conflict studies related issues concerning security and its far-reaching effects on the states, civilians, and the multinational organizations through a multidimensional conflict area. Political conflict, religious conflict, and ethnic conflict have framed and led to a form of contentious politics out of the political-institutional framework through violence and terrorism. This article focuses on analyzing and understanding the intersecting factors behind terrorist incidents in Pakistan and various interconnected areas in South Asia. Pakistan's policy concerns internal and international security at different levels and how it addresses the threats to security and terrorism.

The article deduces that the phenomenon of terrorism occurring in Pakistan and its interconnected areas of South Asia are the results of the intra-state political framework which does not offer opportunities and prospects for the marginalized citizens to participate equally in politics to express their demands and for equal and fair participation. The government of Pakistan wants to both utilize and solve the problems of the rise of terrorism in constructive ways that depend on the context of the situation, which will be beneficial. As an actor who interacts or engages behind the scenes of terrorism or as one who suppresses the terrorism through different mechanisms, in addition, those acts are consistent with the threat assessment based on the neo-classical Realist model.

Keywords: Security Policy, Terrorism, Threat Assessment, Pakistan

ภูมิหลังของนโยบายความมั่นคงและบทบาทของปากีสถานต่อปัญหาการก่อการร้าย

การก่อการร้ายถือเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกใบนี้มาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน เต็มไปด้วยพลวัติของปัจจัย และสาเหตุในการก่อการ วิวัฒนาการของผู้ก่อการ ผู้ที่ใช้ประโยชน์จากการก่อการ และการพัฒนาแนวทางกลยุทธ์ในการก่อการ ส่งผลให้เกิดกรอบความหมายที่กว้างขวาง และคำจำกัดความจำนวนมากเกี่ยวข้องกับกับการก่อการร้าย กลายเป็นประเด็นที่มีการถกเถียงโต้แย้งกันอย่างแพร่หลาย ในเรื่องของกรอบความหมาย และคำจำกัดความ รวมถึงในเรื่องของสาเหตุ วิธีการป้องกัน และการต่อต้านการก่อการร้าย ทั้งนี้ หากเราจะพิจารณาถึงปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในปากีสถาน และภูมิภาคเอเชียใต้ เราควรจะนำคำจำกัดความที่สอดคล้อง และเหมาะสมเกี่ยวกับการก่อการร้ายในบริบทดังกล่าว ซึ่งมีระบุไว้ในมติของที่ประชุมของสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติที่ 49/60 ปี 1994 เกี่ยวข้องกับมาตรการในการกำจัดการก่อการร้ายระหว่างประเทศ และมติสนับสนุนในประเด็นเดียวกันที่ 51/210 ซึ่งได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับการก่อการร้ายไว้ว่าเป็นการก่อการทางอาชญากรรมที่มีความมุ่งหมายหรือการคาดคำนวณไว้ เพื่อกระตุ้นให้เกิดความหวาดกลัวในพื้นที่สาธารณะ ต่อปัจเจกหรือกลุ่มบุคคลใดๆ เพื่อเป้าประสงค์ทางการเมือง ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ไร้ความชอบธรรมในการอ้างถึงถึงมูลเหตุของการก่อการใดๆ ในทุกสถานการณ์ ไม่ว่าจะเป็นการอ้างถึงถึงมูลเหตุในการก่อการจากอุดมการณ์ทางการเมือง องค์ความรู้ทางปรัชญา ความนิยมทางเชื้อชาติ แนวคิดในอุดมคติ ความเชื่อทางศาสนา หรือประวัติศาสตร์ทางชาติพันธุ์ (UN, 1996) ผู้เขียนเห็นว่าเราควรตั้งต้นจากคำจำกัดความที่มีความเชื่อมโยงกับบริบทในพื้นที่ดังกล่าว เพื่อนำมาปรับใช้ในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในปากีสถาน และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคเอเชียใต้

ปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายเกิดขึ้นหลายครั้งในปากีสถาน และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคเอเชียใต้ จากหลายสาเหตุ และแรงจูงในการก่อการของผู้ก่อการ เช่น ผลประโยชน์ของกลุ่มผู้ก่อการหรือรัฐที่มีความเชื่อมโยง ความเชื่อทางศาสนาที่ถูกนำมาเป็นเครื่องมือของชาตินิยม และการแบ่งแยกดินแดนของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น กลุ่มผู้ก่อการร้ายส่วนใหญ่ในพื้นที่ดังกล่าวมักจะมีเทคนิคในการชักจูงผู้คนให้เข้ามาเป็นแนวร่วมของตน โดยเฉพาะจากกลุ่มผู้คนที่ขาดปัจจัยด้านความมั่นคงของมนุษย์ กลุ่มผู้คนที่ได้รับการกำกับดูแลจากภาครัฐอย่างไม่เท่าเทียมกับกลุ่มพลเมือง หรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ รวมถึงกลุ่มผู้คนที่ขาดซึ่งความรู้ความเข้าใจอย่างกระจ่างชัดถึงอุดมการณ์ต่างๆ และความเชื่อทางศาสนาที่กลุ่มติดอาวุธ และกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่างๆ นำมาปรับใช้ในการอ้างอิงเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการก่อการร้ายของพวกเขา นอกจากนี้บทบาทของรัฐบาลปากีสถาน และหน่วยข่าวกรองปากีสถาน (Inter-Services Intelligence) ซึ่งถือเป็นองค์กรของรัฐที่มีบทบาทสูง ในการกำหนดนโยบายด้านความมั่นคงและการต่างประเทศของปากีสถาน ตั้งแต่ช่วงหลังการก่อตั้งประเทศที่พวกเขาได้วางยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงในพื้นที่ข้อพิพาทแคชเมียร์ผ่านการสนับสนุนเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธในพื้นที่เพื่อต่อกรกับกองทัพอินเดียด้วยรูปแบบการรบแบบ

กองโจร การสนับสนุนนักรบมุญาฮิดีนในสมรภูมิโซเวียต-อัฟกานิสถาน ท่าทีที่มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มติดอาวุธภูฏอลิบันในสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถาน มาจนถึงท่าทีที่เปลี่ยนไปในการเข้าร่วมกับสงครามต่อต้านการก่อการร้าย (War on Terror) ที่นำโดยสหรัฐฯ ในสมัยของ เฮอร์เบิร์ต มุซาร์ฟ ที่นำไปสู่การกวาดล้างเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายในปากีสถานและแคชเมียร์ รวมทั้งการกวาดล้างเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่างๆ ที่ได้เข้ามาสร้างอุปสรรคในพื้นที่โครงการต่างๆ ของระเบียบเศรษฐกิจเงิน-ปากีสถานในสมัยของ นาวาซ ชารีฟ และอิมรอน ข่าน

จากพลวัตในปฏิสัมพันธ์ของรัฐบาลปากีสถานที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่เป็นคุณกับปากีสถาน (good armed/ terrorist groups) รวมทั้งท่าทีและนโยบายของปากีสถานในการปราบปรามกำจัดกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ซึ่งถือเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงหรือเป็นโทษกับปากีสถาน (bad armed/ terrorists groups) (Harsha Kakar, 2021) ในบริบทที่แตกต่างกันไปของการเมืองภายในและระหว่างประเทศ ส่งผลให้ปรากฏการณ์เหล่านี้กลายเป็นสิ่งที่เคลือบแคลงสงสัยนำไปสู่การถกเถียงจากหลายฝ่ายถึงบทบาทดังกล่าวของรัฐบาลปากีสถาน โดยเฉพาะข้อสันนิษฐานที่ว่ารัฐบาลปากีสถาน และหน่วยข่าวกรองปากีสถานนั้นอยู่เบื้องหลังกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่างๆ

จุดเริ่มต้นของความวุ่นวายทางการเมืองหลังได้รับเอกราช ฉนวนเหตุสำคัญสู่ความรุนแรง และการก่อการร้าย (ช่วงทศวรรษที่ 1940 - 1960)

ปากีสถานได้รับเอกราชจากอังกฤษและสถาปนาขึ้นเป็นรัฐ-ชาติในวันที่ 14 สิงหาคม ปี 1947 หลังจากพิธีขบวนการของสันนิบาตมุสลิมแห่งอินเดีย (All-India Muslim League) ซึ่งนำโดย มุฮัมมัด อาลี จินนาห์ ประสบความสำเร็จในการเรียกร้องการแยกประเทศออกจากอินเดียจากเจ้าอาณานิคมอย่างอังกฤษ จินนาห์ถือเป็นรัฐบุรุษของปากีสถานผู้ที่เลื่อมใสในศาสนาอิสลามนิกายชีอะฮ์ สำนักศึกษาอุจราตอิสมาอิลี มีแนวความคิดแบบสมัยใหม่นิยม เชื่อมั่นในค่านิยมเสรีประชาธิปไตย ส่งผลให้ปากีสถานในอุดมคติของจินนาห์นั้นก็คือรัฐสมัยใหม่แบบโลกียนิยม (secularism) ในฐานะสาธารณรัฐอิสลาม หาใช้รัฐอิสลามตามแนวคิดแบบมูลฐานนิยมในอดีตได้

อย่างไรก็ตามไม่นานหลังการจากไปของจินนาห์ในช่วงปลายปี 1947 การลอบสังหารนายกรัฐมนตรีคนแรกของปากีสถาน ลียากัต อาลี ข่าน (Liaquat Ali Khan) ก็ได้เกิดขึ้นนำพาบ้านเมืองไปสู่สภาวะไม่สงบ รวมถึงข้อถกเถียงต่างๆ ของมูมมอตที่ขัดแย้งกันในสังคมปากีสถานเกี่ยวข้องกับทิศทางของประเทศที่ควรดำเนินต่อไป ซึ่งปากีสถานนั้นใช้เวลาเกือบ 8 ปี ในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศที่แล้วเสร็จในปี 1956 ส่งผลให้ปากีสถานกลายเป็นสาธารณรัฐอย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้หลังจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญไปเพียง 2 ปี ก็ได้มีการประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญในสมัยของประธานาธิบดี อีสกันเดอร์ มิร์ซา (Iskaner Mirza) ผู้ที่เห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับแรกของปากีสถานนั้นไม่มีความเหมาะสมในการ

อดิบั ยูซุฟ

นำมาบังคับใช้บริหารและปกครองประเทศปากีสถานที่ถือเป็นสังคมมุสลิมขนาดใหญ่ ปรากฏการณ์ดังกล่าวถือเป็นจุดเริ่มต้นแห่งความล้มเหลวของปากีสถานในฐานะสาธารณรัฐอิสลามปากีสถานในอุดมคติของจินนาคี ทั้งนี้ภายหลังการยกเลิกการบังคับใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกของปากีสถาน ส่งผลให้สังคมปากีสถานในขณะนั้นเกิดสุญญากาศทางอำนาจการปกครอง การก่อจลาจล และความวุ่นวายทางการเมือง นำไปสู่การก่อรัฐประหารโดยผู้บัญชาการทหารสูงสุดของปากีสถาน พลเอก อัยยูบ ข่าน (General Ayub Khan) ในปี 1958 เพื่อเข้าควบคุมสถานการณ์ในประเทศ ความล้มเหลวในการพัฒนาสู่สังคมประชาธิปไตยของปากีสถานในช่วงเวลาดังกล่าวได้นำพาสังคมปากีสถานไปสู่ความขัดแย้งแตกแยกที่มีการใช้ความรุนแรงในการทำหั่นกันภายในสังคม ระหว่างประชาชนต่างชาติพันธุ์ และลัทธิความเชื่อแยกย่อยทางศาสนาต่างๆ (Eamon Murphy, 2014, pp. 48-49)

ความล้มเหลวในการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยของปากีสถานกับการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในหลายระนาบของมิติความขัดแย้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (ช่วงทศวรรษที่ 1971 - 1990)

แนวคิดการปะทะต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบัน (Contentious Politics) ที่ถูกเสนอโดยชาร์ลส์ ทิลลี (Charles Tilly) และซิดนีย์ เทโรว์ (Sydney Tarrow) ศาสตราจารย์ด้านประวัติศาสตร์ชาวอเมริกันผู้เชี่ยวชาญด้านความสัมพันธ์ทางการเมืองและสังคม และศาสตราจารย์ด้านรัฐศาสตร์ชาวอเมริกันผู้เชี่ยวชาญด้านการเมืองเปรียบเทียบ เป็นแนวคิดในการวิเคราะห์ถึงปรากฏการณ์ทางการเมืองที่มีการปะทะต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบันซึ่งคอยกำกับปฏิสัมพันธ์ของปัจเจกและกลุ่มคนในสังคมนั้นๆ ผ่านการต่อสู้ทางการเมืองในหลายรูปแบบที่เป็นไปเพื่อการสั่นคลอนความชอบธรรมทางการเมืองของผู้มีอำนาจ โดยเฉพาะในประเด็นที่ผู้เรียกร้องต่อสู้กันไม่มีช่องทางหรือความสามารถในการต่อสู้เพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเมืองภายในกรอบเชิงสถาบันที่ผู้มีอำนาจควบคุมอยู่ในสังคมนั้นๆ กลุ่มผู้เรียกร้องต่อสู้จึงต้องนำประเด็นปัญหาของพวกเขามาต่อสู้นอกกรอบเชิงสถาบันในพื้นที่สาธารณะด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อกระจายและเผยแพร่ประเด็นปัญหาดังกล่าวให้กลายเป็นที่ถกเถียงกันอย่างแพร่หลายในสังคมผ่านวิธีการชุมนุมประท้วงซึ่งอาจบานปลายไปถึงสงครามกลางเมือง การเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อการปฏิวัติ รวมถึงการก่อจลาจลซึ่งมักจะถูกให้ค่าโดยรัฐบาลว่าเป็นการก่อการร้าย เพื่อจัดการกับประเด็นปัญหาและความขัดแย้งต่างๆ นอกกรอบการเมืองเชิงสถาบัน (Charles Tilly and Sidney George Tarrow, 2015, pp. 3-10) ผู้เขียนเห็นว่าเราสามารถนำแนวคิดดังกล่าวมาประกอบกับการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคม และการเมืองที่เกิดขึ้นในปากีสถาน ภายหลังความล้มเหลวของสถาบันทางการเมืองบนพื้นฐานค่านิยมทางสังคม และการเมืองแบบเสรีนิยมประชาธิปไตย ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งแตกแยกภายในสังคมปากีสถาน รวมทั้งกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดขบวนการของกลุ่มติดอาวุธ และ

เครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่างๆ มากมายภายในปากีสถาน ที่มีแนวทางในการขับเคลื่อนองค์กรของพวกเขาไปในทิศทางที่แตกต่างกันไปตามอุดมการณ์และเป้าหมาย เช่น การแบ่งแยกดินแดนเพื่อปลดแอกตนเองเป็นอิสรภาพจากรัฐบาลกลางปากีสถาน การก่อความไม่สงบเพื่อสั่นคลอนความมั่นคง เสถียรภาพ และความชอบธรรมในการใช้อำนาจการปกครองของรัฐบาลกลางปากีสถานเหนือดินแดนที่มีข้อพิพาท การก่อการร้ายเพื่อสร้างข้อต่อรองของผลประโยชน์ในทางการเมืองกับรัฐบาลกลางปากีสถาน เป็นต้น

การปฏิเสธเจตจำนงของประชาชน และการก่อการร้ายที่รัฐเป็นผู้อยู่เบื้องหลัง

ประเด็นปัญหาทางการเมืองที่สำคัญ และละเอียดอ่อนในปากีสถานอีกประเด็นหนึ่งก็คือ ประเด็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกลางปากีสถานในภูมิภาคปากีสถานตะวันตก กับ การปกครองกลุ่มชนชาติพันธุ์เบงกาลี และการกำจัดปราบปรามกลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนชาวเบงกาลีในภูมิภาคปากีสถานตะวันออก ที่นำโดย นาย ชัยค์ มุจิบูร์ เราะห์มาน (Shaikh Mujibur Rahman) หัวหน้าพรรคสันนิบาตอะวามี่ (Awami League) ประชาชนชาติพันธุ์เบงกาลีในปากีสถานตะวันออกได้ตระหนักรู้ถึงรูปแบบของการกำกับดูแล และการกระจายความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียม โดยเฉพาะรายได้มหาศาลที่รัฐบาลกลางปากีสถานได้จากการส่งออกพืชเศรษฐกิจอย่างปอกระเจาซึ่งมีการเพาะปลูกกันอย่างแพร่หลายในปากีสถานตะวันออก การเลือกปฏิบัติทางสวัสดิการ และกดขี่ข่มเหงจากภาครัฐ ส่งผลให้บางส่วนของพวกเขามีการจัดตั้งกลุ่มขบวนการต่อสู้ทางการเมือง และกลุ่มติดอาวุธอย่างกลุ่มมุคตีบาฮินี (Mukti Bahini) ที่ต่างมีอุดมการณ์ในการขับเคลื่อนเพื่อการปลดแอกตนเองออกจากปากีสถาน และสถาปนาประเทศใหม่ที่พวกเขาสามารถจะมีส่วนร่วมในทางการเมือง การบริหาร และการปกครองประเทศของพวกเขาเอง ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อผลการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกของปากีสถาน ในวันที่ วันที่ 7 ธันวาคม ปี 1970 ที่จบลงด้วยชัยชนะอย่างท่วมท้นของพรรคสันนิบาตอะวามี่ ภายใต้การนำของ นาย ชัยค์ มุจิบูร์ เราะห์มาน (Ilan Talbot, 2012, p. 229) ยังได้สร้างความหวาดระแวงแก่ชนชั้นนำ กองทัพ และอดีตคณะผู้ปกครองในรัฐบาลกลางของปากีสถานเป็นอย่างมาก นำไปสู่การถ่วงเวลาโดยการเลื่อนวันเวลาในการเปิดสมัยประชุมสภานิติบัญญัติไปอย่างไม่มีกำหนด ซึ่งการเลื่อนวันเวลาในการเปิดสมัยประชุมสภา ได้ถูกตีความโดยกลุ่มประชาชนชาติพันธุ์เบงกาลีในปากีสถานตะวันออกว่าเป็นสัญญาณของการไม่ยอมรับชัยชนะของพรรคสันนิบาตอะวามี่ที่ถือเป็นพรรคผู้แทนของพวกเขา จากปรากฏการณ์ที่อำนาจทางการเมืองไม่อาจส่งต่อไปที่พรรคสันนิบาตอะวามี่ หรือผู้แทนของประชาชนชาวเบงกาลีซึ่งครองเสียงข้างมากตามรูปแบบครรลองของระบอบประชาธิปไตย ทำให้เกิดความไม่พอใจเป็นอย่างมากในหมู่ชนชาวเบงกาลีที่อาศัยอยู่ในปากีสถานตะวันออก ส่งผลให้ ชัยค์ มุจิบูร์ เราะห์มาน หัวหน้าพรรคสันนิบาตอะวามี่เรียกร้องให้ชาวเบงกาลีทั้งหลายรวมตัวกันเพื่อชุมนุมประท้วงเรียกร้องหาความเป็นธรรม และอำนาจทางการเมืองที่พวกเขาพึงมี จากชนชั้นนำชาวปัญจาบ และอดีตรัฐบาลกลางในปากีสถานตะวันตก ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้นำไปสู่การจัดตั้งโต๊ะเจรจาระหว่าง ชัยค์ มุจิบูร์ เราะห์มาน อดีตประธานาธิบดี

อติบ ยุธพ

ยะหียา ช่าน และซูลฟีการ์ อาลี บุตโต หัวหน้าพรรคประชาชนปากีสถานผู้ซึ่งกุมเสียงข้างมากในภูมิภาคปากีสถานตะวันตก

ทั้งนี้การเจรจาดังกล่าวไม่เกิดผลในการหาทางออกร่วมกันทางการเมืองระหว่างผู้เจรจาทั้งสามฝ่าย และยังได้นำพาให้สถานการณ์การต่อสู้ทางการเมืองในปากีสถานขณะนั้นให้ยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทั้งการก่อจลาจล และบรรยากาศที่คล้ายคลึงกับสงครามกลางเมืองในภูมิภาคปากีสถานตะวันออก ซึ่งในที่สุดได้นำไปสู่การยึดอำนาจทางทหารในภูมิภาคปากีสถานตะวันออก โดยพลเอก ทิกกา ช่าน (General Tikka Khan) ผู้เข้าควบคุมสถานการณ์ผ่านการปราบปรามกลุ่มผู้ชุมนุมชาวเบงกาลีด้วยความรุนแรงอย่างแสนสาหัส ทั้งการเข่นฆ่าผู้บริสุทธิ์ การข่มขืนล่วงละเมิดสตรี การลอบวางเพลิงกลุ่มผู้ชุมนุมอย่างโหดร้าย การล้อมปราบผู้คนในมหาวิทยาลัย และการยิงถล่มชุมชนต่างๆ ในเมืองธากาด้วยรถถัง และปืนใหญ่ (Eamon Murphy, 2014, pp. 71-72) ซึ่งปรากฏการณ์แห่งความโหดร้ายทารุณดังกล่าวทำให้เราสามารถที่จะพิจารณาได้ว่าเป็นรูปแบบที่ชัดเจนของการก่อการร้ายโดยรัฐหรือมีรัฐเป็นผู้อยู่เบื้องหลัง (state-sponsored terrorism) จากการที่รัฐบาลกลางปากีสถานเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังการสังหารเคลื่อนกำลังพลสู่ปากีสถานตะวันออก เพื่อที่จะทำการปราบปรามศัตรูทางการเมืองของตนอย่างกลุ่มผู้ชุมนุมชาวเบงกาลีที่นำโดย ชัยค์ มุจิบูร เราะห์มาน หัวหน้าพรรคพรรคสันนิบาตอะวามิที่ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกของปากีสถาน (Ramachandra Guha, 2007, pp. 449-451)

การปราบปรามชาวเบงกาลีในปากีสถานตะวันออกอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงกลางเดือนพฤษภาคมจนถึงต้นเดือนตุลาคม ปี 1971 ส่งผลให้เกิดการอพยพครั้งใหญ่ของผู้ลี้ภัยชาวเบงกาลีตลอดแนวชายแดนของปากีสถานตะวันออก และอินเดีย เช่นเดียวกันกับกลุ่มติดอาวุธมุขตีบาฮินีจำนวน 17,000 คน ที่ทำการลี้ภัยไปสู่ประเทศอินเดียและได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอินเดีย ในเรื่องของฐานทัพ การฝึกซ้อม เสนิยง และอาวุธยุทธโปกรณ์ต่างๆ เพื่อที่พวกเขาจะได้กลับเข้ามาปฏิบัติการในปากีสถานตะวันออกอีกครั้ง ทั้งนี้จากตัวเลขผู้ลี้ภัยชาวเบงกาลีที่เพิ่มสูงขึ้นในอินเดียส่งผลให้รัฐบาลอินเดียที่นำโดยนางอินทิดา คานธี ในขณะนั้นตัดสินใจสั่งการให้กองทัพอินเดียเข้าไปให้การสนับสนุนและร่วมมือกับกองกำลังของกลุ่มติดอาวุธมุขตีบาฮินี ในการทำสงครามต่อต้านกองทัพปากีสถานที่ภูมิภาคปากีสถานตะวันออก ในสมรภูมิสงครามอินเดีย-ปากีสถาน ที่เริ่มขึ้นในช่วงเดือนพฤศจิกายนปี 1971 ซึ่งการเคลื่อนทัพของกองกำลังผสมระหว่างกองกำลังของกลุ่มติดอาวุธมุขตีบาฮินี และกองทัพอินเดีย ในการจู่โจมที่สามารถทะลวงแนวปะทะต่างๆ ของกองทัพปากีสถานในภูมิภาคปากีสถานตะวันออก ได้นำไปสู่การปิดล้อมกองทหารปากีสถานได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลให้กองทัพปากีสถานต้องยอมจำนนต่อสถานการณ์ที่พวกเขานั้นเพลี่ยงพล้ำต่อกองทัพอินเดีย และกลุ่มติดอาวุธมุขตีบาฮินีอย่างสิ้นเชิง นำไปสู่การประกาศยอมแพ้ของกองทัพปากีสถานในสมรภูมิดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ก่อนที่กองทัพปากีสถานจะประกาศยอมแพ้พวกเขามีความเชื่อมโยงกับเหตุโศกนาฏกรรมของการก่อการร้ายครั้งสำคัญที่ก่อการโดยกองกำลังอาสา ราชาการ์ (Razakars) กองกำลังซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นในปากีสถานตะวันออกโดย พลเอก ทิกกา ข่าน ผู้ซึ่งเข้ายึดอำนาจการปกครอง และการทหารในปากีสถานตะวันออก (Siddiqī, Abdurrahmān, 2004, P. 171) เพื่อทำการสอดส่องรายงานและจัดการกับมวลชนชาวเบงกาลีผู้ที่มีความกระตือรือร้นในปากีสถานตะวันออก ทั้งนี้กองกำลังอาสดังกล่าวได้ก่อการลอบสังหารปัญญาชนชาวเบงกาลีนับพันรายที่อาศัยอยู่ในเมืองธากาของปากีสถานตะวันออกในขณะนั้น เพียงหนึ่งวันก่อนที่กองทัพปากีสถานจะประกาศยอมแพ้ในสงครามอินเดีย-ปากีสถานปลาย ปี 1971 ซึ่งโศกนาฏกรรมดังกล่าวก็สามารถที่จะพิจารณาได้ว่าเป็นรูปแบบของการก่อการร้ายโดยมีรัฐเป็นผู้อยู่เบื้องหลังอีกเช่นกัน ผลของสงครามครั้งนี้ก็คือจุดเริ่มต้นของการแยกประเทศของชาวเบงกาลีที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคปากีสถานตะวันออกเป็นประเทศบังกลาเทศ และความพ่ายแพ้ของปากีสถานต่ออินเดียในสงครามดังกล่าว (Eamon Murphy, 2014, pp. 73-74)

ความขัดแย้งทางศาสนา และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ กับปัญหาการก่อการร้ายในปากีสถาน

ปัญหาของการก่อการร้ายที่มีพื้นฐานมาจากความขัดแย้งทางศาสนาระหว่างกลุ่มนิกาย และลัทธิแยกย่อยทางศาสนาภายในปากีสถาน ได้เริ่มมีความรุนแรงมากขึ้นในสมัยของประธานาธิบดี มุฮัมมัด ฎียา อุล ฮัก หลังจากการดำเนินนโยบายการปฏิรูปสังคมปากีสถานภายใต้แนวทางอิสลามนิยมตามแบบฉบับของนิกายซุนนีแบบเดอบันดี (Deobandi) ที่ยึดถือการตีความหลักการศาสนาตามแนวทางของสำนักศึกษาฮานาฟี และความพยายามของเขาในการเปลี่ยนแปลงให้สาธารณรัฐอิสลามปากีสถานกลายเป็นรัฐอิสลามที่มีแนวทางการปกครองของกฎหมายอิสลามในจารีตของนิกายซุนนีแบบเดอบันดี การบังคับใช้กฎหมายอิสลามภายใต้มุมมองการตีความจากหลักคำสอนดังกล่าวในสมัยของ ประธานาธิบดี ฎียา อุล ฮัก ได้สร้างความแตกภายในสังคมปากีสถานระหว่างกลุ่มลัทธิย่อยทางศาสนาต่างๆ ซึ่งนำไปสู่เหตุการณ์ความรุนแรง และการก่อการร้ายหลายครั้ง โดยเฉพาะต่อชนกลุ่มน้อยที่เลื่อมใสในกลุ่มอะฮ์มาดีเยฮ์ซึ่งกลายเป็นผู้สูญเสียจากหลายๆ เหตุการณ์ความรุนแรง และการก่อการร้ายทั่วปากีสถาน จากการถูกลอบสังหาร การทำร้ายร่างกาย การเผาทำลายห้างร้าน อาคารบ้านเรือน และที่อยู่อาศัย เนื่องจากพวกเขาได้ถูก ประธานาธิบดี ฎียา อุล ฮัก ป่าวประกาศในที่สาธารณะว่าเป็นกลุ่มผู้ที่ปฏิเสธศรัทธา (kafir: کافر) (Ian Talbot, 2012, p. 282) นอกจากนี้ในรัฐโคเบอร์ปัดตุนควาซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนที่อยู่อาศัยของชนกลุ่มน้อยที่เลื่อมใสในศาสนาอิสลามนิกายชีอะฮ์ลัทธิอิสมายิลี พวกเขาก็ได้ตกเป็นเป้าหมายของมวลชนซุนนีสุดโต่งที่เข้าไปก่อจลาจลและสังหารพวกเขา ซึ่งจากเหตุการณ์ความรุนแรงต่างๆ ดังกล่าวได้สร้างความตระหนักถึงภัยคุกคามของกลุ่มผู้คนที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ส่วนใหญ่ (ลัทธิอิมามิ: Imami) ในสังคมปากีสถานที่อาจจะเกิดขึ้นกับพวกตนในเร็ววัน ภายใต้บริบททางสังคมปากีสถานขณะนั้นที่มวลชนนิกายซุนนีสุดโต่งผู้ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลกลางปากีสถาน และกลุ่มญะมาอะตีอิสลามมีองค์กรทาง

ศาสนาที่ส่งเสริมความมั่นคงในอิทธิพลและอำนาจทางการเมืองระหว่างกันกับรัฐบาลกลางปากีสถาน (Sudha Ramachandran, 2005)

จากเหตุการณ์ของการถูกเลือกปฏิบัติจากภาครัฐ และความรุนแรงที่เกิดขึ้น ส่งผลให้กลุ่มผู้คนบางส่วนที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ผู้ที่นับถือลัทธิอิหม่ามมีในปากีสถานร่วมกันพัฒนาให้ขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านการปฏิรูปทางสังคม และกฎหมายของประธานาธิบดี ฎิยา อุล ฮัก อย่างขบวนการเตห์ริกกีโนฟาสฟิกฮ์จาฟาเรีย (Tahrik-i Nifaz-i Fiqh-i-Ja'fariyya) ที่ก่อตั้งขึ้นในปี 1979 ซึ่งประสบความสำเร็จในการเรียกร้องให้รัฐบาลกลางปากีสถานยกเลิกการบังคับใช้กฎหมายเรื่องการผูกขาดการบริหารจัดการทรัพย์สินของพลเมืองเพื่อการบริจาทตามกฎหมายอิสลามในแนวทางของนิกายซุนนีเหนือผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ ให้กลายเป็นกลุ่มติดอาวุธในนามของกลุ่มเตห์ริกกีโนฟาสฟิกฮ์จาฟาเรีย (Tehrik-e-Jafaria) ในช่วงปี 1988 รวมถึงกลุ่มติดอาวุธที่แตกตัวออกมาอย่างสิปาฮีมุฮัมมัด (Sipah-i Muhammad) ในปี 1991 ซึ่งกลุ่มติดอาวุธทั้งสองต่างมีอุดมการณ์และแนวทางการเคลื่อนไหวที่เป็นไปเพื่อการปกป้องสิทธิ เสรีภาพ และการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของกลุ่มผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ลัทธิอิหม่ามมีในปากีสถาน (Muhammad Qasim, 1998, pp. 693-699) รวมทั้งเพื่อการต่อกรกับกลุ่มติดอาวุธของผู้ที่เลื่อมใสในนิกายซุนนีแบบเดียวบันดืออย่างกลุ่มสิปาฮีเศาะฮาบะฮ์ (Sipah-i-Sahaba) ที่ก่อตั้งขึ้นในปี 1985

อย่างไรก็ตาม มูลเหตุหลักสำคัญเชิงโครงสร้างประการหนึ่งที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ของการใช้ความรุนแรง และการก่อการร้ายระหว่างกลุ่มติดอาวุธต่างนิกายทางศาสนาในปากีสถาน คือ โครงสร้างทางเศรษฐกิจ และสังคมของปากีสถานในช่วงทศวรรษที่ 1980 ที่มีความเหลื่อมล้ำสูง กล่าวคือ ผู้ที่สนับสนุนกลุ่มติดอาวุธซุนนีในปากีสถานอย่างกลุ่มติดอาวุธสิปาฮีเศาะฮาบะฮ์โดยมากแล้วจะเป็นชนชั้นกลางในเมืองต่างๆ ของรัฐปัญจาบ มีความมุ่งหวังที่จะทำให้กลุ่มติดอาวุธดังกล่าวนั้นมีการเคลื่อนไหวในพื้นที่ชนบทเพื่อทำการเผยแพร่แนวคิดและอุดมการณ์ซุนนีชาตินิยมสุดโต่งของพวกเขา เพื่อที่จะชักจูงกลุ่มชนชั้นชาวนาในชนบทจำนวนมากที่ไร้ซึ่งอัตลักษณ์ทางศาสนา หรือถูกครอบงำความคิดทางศาสนาโดยเจ้าของที่ดินนิกายชีอะฮ์ ให้หันเหเข้ามาเลื่อมใสในแนวความคิดแบบนิกายซุนนี และเผยแพร่แนวความคิดดังกล่าวออกไปทั่วทั้งปากีสถาน ผ่านสถาบันการศึกษาทางศาสนาที่ถูกจัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มขบวนการของพวกเขา เพื่อความมุ่งหวังที่จะทำให้กลุ่มชนชั้นชาวนาในชนบทของปากีสถานลุกฮือขึ้นต่อสู้กับชนชั้นสูงเจ้าของโรงสี หรือผู้ที่ถือครองที่ดินทำกินทางการเกษตรเกือบ 65% ของพื้นที่ในชนบท ซึ่งเป็นผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์

ในอีกด้านหนึ่งกลุ่มผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ก็ได้มีการจัดตั้งกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวทางศาสนา และสถาบันการศึกษาทางศาสนาในหลายพื้นที่ของปากีสถาน รวมทั้งมีการจัดตั้งพรรคการเมือง และกลุ่มติดอาวุธ เพื่อการขยายอิทธิพลของพวกเขาภายในปากีสถาน เพื่อเป็นการตอบโต้การเคลื่อนไหวในวิถีทางของการใช้ความรุนแรงโดยกลุ่มติดอาวุธนิกายซุนนีชาตินิยมสุดโต่งด้วยเช่นกัน จากสภาพการณ์

ดังกล่าวความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจภายในสังคมปากีสถานจึงถือเป็นปัจจัยที่สำคัญซึ่งทำให้ความรุนแรงทางการเมือง และการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มติดอาวุธต่างนิกายทางศาสนาในปากีสถานขยายวงกว้าง และมีความยืดเยื้อมาจนถึงปัจจุบัน (Muhammad Qasim, 1998, pp. 705-706)

ความขัดแย้งทางศาสนาที่นำไปสู่การก่อการร้ายในปากีสถาน โดยเฉพาะจากคู่ขัดแย้งระหว่างกลุ่มติดอาวุธนิกายชีอะฮ์ และนิกายซุนนี ถือเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการขวางผ่านกัน (Intersectionality) ภายในสังคมปากีสถาน แนวคิดดังกล่าวถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคม และการเมืองที่มีความซับซ้อนซึ่งได้ถูกนำเสนอโดย แพทริเซีย คอลลินส์ (Patricia Hill Collins) ศาสตราจารย์ด้านสังคมวิทยาชาวอเมริกันผู้เชี่ยวชาญด้านเชื้อชาติ ชนชั้น และเพศ แห่งมหาวิทยาลัยซินซินเนติ และเซอร์มา บิลจ์ (Sirma Bilge) นักวิชาการด้านสังคมวิทยา แห่งมหาวิทยาลัยมอท์เรย์ล เพื่อการเข้าถึงมูลเหตุที่มีความซับซ้อนที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ทางสังคม และการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมต่างๆ ผ่านการทำความเข้าใจถึง ประเด็นปัญหาต่างๆ ที่ดำรงอยู่ในประสบการณ์ของกลุ่มคน และเงื่อนไขต่างๆ ทางสังคม รวมถึงวิถีชีวิตทางการเมืองของพวกเขาที่มักจะไม่สามารถถูกทำความเข้าใจได้อย่างชัดเจนมากนักผ่านการวิเคราะห์จากประเด็นปัญหา หรือปัจจัยเชิงเดียว ทำให้การทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่างๆ ในทางสังคม และการเมืองที่ซับซ้อนดังกล่าว จะต้องมีการทำความเข้าใจถึงการก่อตัวของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมาจากหลายๆ ประเด็นปัญหา หรือปัจจัยที่มีการขวางผ่านกัน ซึ่งต่างมีความเป็นพลวัติ มีอิทธิพล และความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะเมื่อเรามีความพยายามที่จะทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมต่างๆ ซึ่งถือเป็นผลกระทบที่ได้รับมาจากประเด็นปัญหา หรือปัจจัยต่างๆ ที่มีอยู่เดิมในสังคมนั้นๆ (Patricia Collins and Sirma Bilge, 2021, pp. 13-30) ดังเช่นในกรณีของปรากฏการณ์ความรุนแรงทางการเมือง และการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นภายในปากีสถาน และภูมิภาคเอเชียใต้ ที่มักมีมูลเหตุมาจากประเด็นปัญหา หรือปัจจัยต่างๆ ที่ขวางผ่านกัน มีอิทธิพล และสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในเรื่องของเชื้อชาติ ศาสนา เพศ และชนชั้นทางสังคม ซึ่งเราจำเป็นต้องวิเคราะห์ออกมาร่วมกันเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคม และการเมืองที่มีความเป็นพลวัติ และซับซ้อนดังกล่าว

ผู้เขียนเห็นว่าแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคม และการเมืองดังกล่าว ถือเป็นเครื่องมือที่จะทำให้เราสามารถที่จะเข้าถึงความซับซ้อนของปรากฏการณ์ทางสังคม และการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมปากีสถานได้ดียิ่งขึ้น และสามารถที่จะนำพาเราไปสู่การออกแบบนโยบาย หรือแนวทางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งในที่นี้ก็คือประเด็นของการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นจากประเด็นความขัดแย้งทางศาสนาในปากีสถานที่เป็นผลมาจาก การวางกรอบสถาบันทางการเมืองของผู้นำอำนาจนิยมที่มุ่งเน้นการตอบสนองผลประโยชน์ทางการเมืองของคนเพียงกลุ่มเดียวในประเทศคือกลุ่มผู้ที่เลื่อมใสในนิกายซุนนี และโครงสร้างทางสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในทิศทางที่สวนทางกับพวกเขา กล่าวคือความขัดแย้งทางศาสนาที่เกิดขึ้นระหว่างชนชั้นผู้ปกครองที่ครอบงำ และถือครองอำนาจในรัฐบาลกลาง

อดิบั ยูซุฟ

ปาเกีสถานช่วงทศวรรษที่ 1980 รวมถึงชนชั้นกลางผู้ที่อาศัยอยู่ในรัฐปัญจาบผู้ที่เลื่อมใสในนิกายซุนนี และมีความมุ่งหวังที่จะปฏิรูปสังคมปาเกีสถานภายใต้แนวทางอิสลามนิยมตามแบบฉบับของนิกายซุนนีแบบเดียวบันดี กับชนชั้นสูงเจ้าของโรงสี และผู้ถือครองที่ดินทำกินในชนบทจำนวนมากที่เป็นผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ และเป็นผู้ที่ครอบงำความคิดทางศาสนาของผู้คนในชนบทชนชั้นชาวนาที่ทำมาหากินในผืนที่ดินทางการเกษตรของพวกเขา ซึ่งรัฐบาลกลางปาเกีสถาน และชนชั้นกลางชาวซุนนีในรัฐปัญจาบผู้ก่อตั้ง และสนับสนุนกลุ่มติดอาวุธลัทธิปาฮิศาอะฮฺบะฮ์ไม่อาจยอมรับให้สภาพการณ์ดังกล่าวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบทของปาเกีสถาน และเป็นผู้ที่ต้องการปฏิวัติทางศาสนาในพื้นที่ดังกล่าวเพื่อที่จะทำให้ชนชั้นชาวนาหลุดออกจากการครอบงำทางความคิดในทางศาสนาจากเจ้าของที่ดินนิกายชีอะฮ์ รวมทั้งต้องการที่จะขจัดอิทธิพล และอำนาจของชนชั้นสูงผู้ที่เลื่อมใสในนิกายชีอะฮ์ให้หมดสิ้นไปจากปาเกีสถาน ประกอบกับสภาพการณ์ทางการเมืองของโลกมุสลิมในช่วงทศวรรษที่ 1980 ซึ่งเต็มไปด้วยการขับเคี่ยวแข่งขันระหว่างสองมหาอำนาจในโลกมุสลิมอย่างซาอุดีอาระเบีย และอิหร่าน ที่ต้องการจะแผ่ขยายอิทธิพลของตนออกไปในทุกประเทศที่มีผู้นับถือศาสนาอิสลาม ผ่านการให้ความช่วยเหลือในขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองและศาสนา รวมทั้งการจัดตั้งสถาบันการศึกษาทางศาสนาในประเทศต่างๆ ส่งผลให้ปาเกีสถานในช่วงเวลาดังกล่าวจึงได้กลายเป็นสมรภูมิตัวแทนในภาวะสงครามเย็นของทั้งสองมหาอำนาจโลกมุสลิมด้วยเช่นกัน

สงครามโซเวียต - อัฟกานิสถาน สมรภูมิที่บ่มเพาะวัฒนธรรมของความรุนแรง และการก่อการร้ายระหว่างคู่ขัดแย้งในปาเกีสถาน อัฟกานิสถาน และพื้นที่พิพาทต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียใต้ (ช่วงทศวรรษที่ 1980 - 2000)

ในช่วงเวลาของสงครามโซเวียต-อัฟกานิสถาน ปี 1979-1989 ส่งผลให้ปาเกีสถานกลายเป็นแนวปะทะกับโลกคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียใต้ ซึ่งประธานาธิบดี ฏียา อุล ฮัก ถือเป็นตัวแสดงสำคัญที่สหรัฐฯ ผู้นำแห่งโลกเสรีต้องการให้การสนับสนุนเพื่อด้านทานกับอิทธิพลและอำนาจของโซเวียตที่กำลังแผ่ขยายเข้ามาในเอเชียใต้ผ่านอัฟกานิสถาน แม้สหรัฐฯ จะต้องมองข้ามระบอบเผด็จการทหารของประธานาธิบดี ฏียา อุล ฮัก ในปาเกีสถานขณะนั้นซึ่งเต็มไปด้วยประเด็นของการละเมิดสิทธิมนุษยชน การกดขี่ผู้คนที่เห็นต่างด้วยความรุนแรง และการดำเนินโครงการพัฒนาเทคโนโลยีนิวเคลียร์เพื่อเป้าประสงค์ทางด้านการทหาร บทบาทของสหรัฐฯ ที่ให้การสนับสนุนต่อประธานาธิบดี ฏียา อุล ฮัก ส่งผลให้อำนาจเผด็จการของเขานั้นมีความมั่นคง และสามารถที่จะจัดการศัตรูทางการเมืองภายในปาเกีสถานได้อย่างเบ็ดเสร็จ (Steve Coll, 2004, pp. 26-27) ควบคู่ไปกับความร่วมมือที่แน่นแฟ้นระหว่างหน่วยข่าวกรองของสหรัฐฯ (CIA) และหน่วยข่าวกรองของปาเกีสถาน (ISI) ในการวางยุทธศาสตร์การรบแบบสงครามไร้แบบแผน และสงครามกองโจรให้แก่กลุ่มนักรบมุญาฮิดีนที่ถูกฝึกฝนโดยกองทัพบาเกีสถาน และผู้เชี่ยวชาญด้านการทหารของสหรัฐฯ รวมถึงได้รับเงินทุนในการจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์จากซาอุดีอาระเบีย เพื่อเข้าไป

ต่อต้านกองทหารโซเวียตที่เข้ามารุกรานอัฟกานิสถานในสมรภูมิดังกล่าว ซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าวนั้นประสบความสำเร็จในการทำให้กองทัพของสหภาพโซเวียตต้องถอนกำลังออกไปในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ปี 1989 และได้แสดงให้เห็นถึงการลงทุนเพียงเล็กน้อยสหรัฐฯ แก่กลุ่มนักรบมูญาฮิดีน โดยที่ไม่จำเป็นที่จะต้องสูญเสียบุคลากรทางทหารของตนในสมรภูมิ และส่งผลให้พวกเขาสามารถปลดปล่อยอิทธิพลและอำนาจของโซเวียตให้จางหายออกไปจากภูมิภาคเอเชียใต้ (John K. Cooley, 2001, p. 19) ซึ่งถือเป็นผลประโยชน์ในการกู้คืนอิทธิพลและอำนาจของสหรัฐฯ ในระบบระหว่างประเทศที่พวกเขาจำเป็นจะต้องชนะในทุกสมรภูมิเพื่อการมุ่งสู่การเป็นอภิมหาอำนาจระดับโลกภายหลังการสิ้นสุดสงครามเย็น และถือเป็นผลประโยชน์ของรัฐบาลปากีสถานที่ได้กลุ่มนักรบมูญาฮิดีนเข้ามาเป็นเครื่องมือที่จะช่วยสร้างขีดความสามารถในการต่อรอง รวมถึงการรักษาอิทธิพลและอำนาจของตนต่อไปในบริบททางการเมืองระหว่างประเทศระดับภูมิภาคเอเชียใต้ที่ต้องเผชิญหน้ากับมหาอำนาจอย่างอินเดียผ่านพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ รวมทั้งถือเป็นผลประโยชน์ของชาอูดีอาระเบียที่ได้ขยายอิทธิพลของตนผ่านแนวคิดวะฮาบีที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในเครือข่ายกลุ่มนักรบมูญาฮิดีนตลอดแนวชายแดนอัฟกานิสถาน - ปากีสถาน ในเครือข่ายกลุ่มองค์กรทางศาสนา กลุ่มพรรคการเมือง และกลุ่มชาวนีในสังคมปากีสถาน ผู้ที่ให้การยอมรับ และสนับสนุนชาอูดีอาระเบียในฐานะผู้นำโลกอิสลาม

อย่างไรก็ตาม ยังมีผลพวงในด้านลบที่เกิดขึ้นตามมาอีกหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นตัวเลขของความสูญเสียที่เกิดขึ้น ดังเช่นจำนวนผู้เสียชีวิตจากสงครามที่มีจำนวนมากถึง 1,500,000 - 2,000,000 ราย และผู้ลี้ภัยจากสงครามอีกเรือนล้าน รวมทั้งสูญญากาศทางอำนาจ และสภาวะอนาธิปไตยในอัฟกานิสถาน ที่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ต่างๆ ในดินแดนอัฟกานิสถาน ซึ่งต่างต้องการจะมีอำนาจนำทางการเมืองเพื่อปกครองดินแดนอัฟกานิสถานทำให้สถานการณ์ดังกล่าวได้บานปลายไปสู่การเกิดขึ้นของสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถานในช่วงปี 1992-1996 ระหว่างกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ได้ใช้ยุทธศาสตร์การรบแบบกองโจรที่พวกเขาเคยได้รับการฝึกฝนจากกองทัพปากีสถาน หน่วยข่าวกรองปากีสถาน และหน่วยข่าวกรองสหรัฐฯ พร้อมทั้งอาวุธยุทโธปกรณ์ที่พวกเขาเคยได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ และชาอูดีอาระเบีย ในสมรภูมิโซเวียต - อัฟกานิสถาน เข้ารบพุ่งต่อสู้อย่างกันชนในสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถาน (H. Sidky, 2007, pp. 849-859) ทั้งนี้กลุ่มติดอาวุธที่สามารถยึดครองพื้นที่ส่วนใหญ่ของดินแดนอัฟกานิสถานได้ภายหลังสงครามกลางเมืองก็คือ กลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ปักษุนอย่างญอลิบาน (Taliban) ซึ่งทำการเข้ายึดครองพื้นที่ส่วนใหญ่ของอัฟกานิสถานได้ในช่วงปี 1996 และนำไปสู่การสถาปนาประเทศใหม่ในนามของเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน (The Islamic Emirate of Afghanistan) ซึ่งถือเป็นประเทศที่เต็มไปด้วยกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่างๆ ที่ทำการกบดาน ฝึกฝน รวมทั้งมีกักตุนอาวุธติดจำพวกปืน และเฮลิคอปเตอร์เป็นจำนวนมากเพื่อการส่งออกและนำรายได้กลับมาหล่อเลี้ยงทำนุบำรุงองค์กรของตนเองต่อไป นอกจากนี้อัฟกานิสถานในช่วงเวลาดังกล่าว ยังได้กลายเป็นพื้นที่ศูนย์กลางในการส่งออกแนวทางการจัดตั้งกลุ่มติดอาวุธ การสร้างเครือข่ายของกลุ่มผู้ก่อการร้าย และการ

อดิบั ยูซุฟ

ใช้ยุทธวิธีในการต่อสู้แบบกองโจร รวมถึงการก่อการร้ายที่ประสบความสำเร็จไปทั่วโลก ทั้งนี้ปากีสถานถือเป็น 1 ใน 3 ประเทศโลกมุสลิมที่ให้การยอมรับสถานะรัฐบาลของฏอลิบานในขณะนั้น (Eamon Murphy, 2014, p. 114)

ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นอาจกลายเป็นผลพวงหนึ่งจากการตัดสินใจที่ผิดพลาดของตำรวจโลก และผู้นำโลกเสรีอย่างสหรัฐฯ ที่ได้เลือกใช้วิธีการในการสร้างเสริม และช่องกลุ่มนักรบบุญอาฮ์ดีนในปากีสถานเพื่อเข้าไปปฏิบัติการในสมรภูมิโซเวียต - อัฟกานิสถานตามเป้าประสงค์ทางการเมือง และผลประโยชน์ของสหรัฐฯ และปล่อยให้พวกเขาจัดการทางการเมืองกันเองในอัฟกานิสถานภายหลังสงคราม ซึ่งไม่ได้รับความช่วยเหลือจากมหาอำนาจภายนอกแต่อย่างใดในการจัดตั้งรัฐบาลที่มีความชอบธรรม และสร้างหลักประกันแห่งสันติภาพให้เกิดขึ้นในอัฟกานิสถานภายหลังสงคราม นำไปสู่การจัดตั้งประเทศเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน ในฐานะพื้นที่ที่หลบภัย (safe haven) ของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ที่เข้ามาบดาน ผักฝน และออกไปก่อการในพื้นที่ต่างๆ ทั่วโลก รวมทั้งในปากีสถาน และภูมิภาคเอเชียใต้

รัฐบาลพลเรือนผู้ริเริ่มนโยบายในการแก้ไขปัญหาคาความรุนแรง และการก่อการร้ายในปากีสถาน (ช่วงทศวรรษที่ 1990 - 2000)

ภายหลังการสิ้นสุดลงของสงครามกลางเมืองอัฟกานิสถาน รัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 ถือเป็นรัฐบาลชุดแรกที่มีความพยายามอย่างจริงจังในการแก้ไขปัญหาคาความรุนแรงและการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นจากกลุ่มติดอาวุธต่างนิกายทางศาสนา และชาติพันธุ์ต่างๆ ซึ่งถือเป็นปัญหาที่ร้ายแรง และยากเย็นในการควบคุมจัดการภายในปากีสถานตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1960 จวบจนปัจจุบัน รัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 ได้ทำการเสนอกฎหมายการต่อต้านการก่อการร้ายขึ้นในเดือนสิงหาคม ปี 1997 ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากสภานิติบัญญัติ ส่งผลให้หน่วยงานด้านความมั่นคงภายในอย่างตำรวจมีขอบข่ายอำนาจที่กว้างขวางมากขึ้นในการจัดการกับสถานการณ์ความรุนแรงใดๆ ที่เกิดขึ้นในรูปแบบของการก่อการร้ายระหว่างกลุ่มผู้ก่อการใดๆ รวมทั้งขยายขอบเขตอำนาจของศาลอาญาปากีสถานในการออกหมายจับให้มีการจับกุมได้อย่างรวดเร็วสำหรับผู้ต้องหาที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย เพื่อกำจัดกลุ่มผู้ที่เป็นภัยคุกคาม หรือกลุ่มผู้มีอิทธิพลที่มีการเคลื่อนไหวขบวนการด้วยวิธีการก่อการร้ายในปากีสถาน ซึ่งแนวทางในการขยายขอบเขตอำนาจดังกล่าวโดยรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 ให้แก่ฝ่ายความมั่นคง และฝ่ายตุลาการของปากีสถานก็ถูกมองว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการศัตรูทางการเมืองของพวกเขา ส่งผลให้มีความพยายามลอบสังหารนาวาซ ชารีฟ โดยผู้ก่อการร้ายซุนนีสุดโต่งในช่วงต้น ปี 1999 (John R. Hinnells and Richard King, 2007)

รัฐบาลปากีสถานภายใต้การนำของ นาวาซ ชารีฟ ได้มีความพยายามในการตั้งโต๊ะเจรจาเพื่อหาข้อยุติให้กับความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ที่เลื่อมใสในศาสนาอิสลามนิกายซุนนี และนิกายชีอะฮ์ ผ่านการจัดตั้งคณะผู้แทนในการเจรจากับนักการศาสนาของทั้งสองนิกาย แต่กระบวนการในการหาข้อยุติในความขัดแย้งดังกล่าวนั้นประสบความสำเร็จน้อย เพราะมีความขัดแย้งที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นอีกครั้งระหว่างกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายจากทั้งสองนิกายภายในปากีสถานในช่วงครึ่งหลังของปี 1999 (Christophe Jaffrelot, 2002) นอกจากนี้ความตึงเครียดที่เพิ่มมากขึ้นระหว่างปากีสถาน และอินเดีย ภายหลังจากประสบความสำเร็จในการทดลองระเบิดนิวเคลียร์ 3 ลูกของอินเดีย ส่งผลทำให้รัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 2 ได้รับแรงกดดันอย่างหนักภายในประเทศจากภาคส่วนต่างๆ ที่ต้องการให้มีการพัฒนาและทดลองระเบิดนิวเคลียร์ที่ประสบความสำเร็จเพื่อเป็นการตอบโต้ความสำเร็จของอินเดีย ประกอบกับแรงกระตุ้นจากมหาอำนาจอย่างซาอุดีอาระเบียที่ต้องการให้ปากีสถานนั้นเป็นตัวแทนของประเทศในโลกมุสลิมที่สามารถประสบความสำเร็จในการทดลองอาวุธนิวเคลียร์เป็นชาติแรกของโลกมุสลิม ส่งผลให้รัฐบาล นาวาซ ชารีฟ 2 จำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงเป้าประสงค์ของการพัฒนาเทคโนโลยีนิวเคลียร์ด้านพลังงานในอดีตที่เคยประกาศไว้ในสมัยของรัฐบาล นาวาซ ชารีฟ 1 มาเป็นการพัฒนาโครงการทดลองระเบิดนิวเคลียร์เพื่อความมั่นคง จนกระทั่งประสบความสำเร็จในการผลิตระเบิดนิวเคลียร์ได้ในเดือนพฤษภาคม ปี 1998

ทั้งนี้ภายหลังจากเหตุการณ์การวางระเบิดสถานทูตสหรัฐฯ ในกรุงดาร์เอสซาลาม ประเทศแทนซาเนีย และในกรุงไนโรบี ประเทศเคนยาในปี 1998 โดยเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ซึ่งอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของรัฐบาลญอลิบาน และมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับกลุ่มติดอาวุธฮารอกัตตุลมุญาฮิดีนซึ่งเป็นกลุ่มติดอาวุธที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยข่าวกรองปากีสถาน (Ahmed Rashid, 2012, pp. 74-75) เหตุการณ์การก่อการร้ายดังกล่าวได้ส่งผลให้ความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างรัฐบาลญอลิบานของเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน และรัฐบาลปากีสถานเปลี่ยนแปลงไป ภายหลังจากแรงกดดันอย่างหนักจากรัฐบาลสหรัฐฯ ซึ่งต้องการให้รัฐบาลปากีสถานจับกุมหัวหน้ากลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายดังกล่าวเพื่อทำการส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน รวมทั้งกดดันจากประชาคมโลกที่ต้องการให้ปากีสถานหยุดให้การยอมรับและสนับสนุนรัฐบาลญอลิบานของเอมิเรตอิสลามอัฟกานิสถาน ส่งผลทำให้รัฐบาล นาวาซ ชารีฟ 2 ได้มีท่าทีถอยห่างในความสัมพันธ์กับรัฐบาลญอลิบาน รวมไปถึงกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่างๆ ภายในอัฟกานิสถาน พร้อมทั้งกล่าวหาว่ากลุ่มขบวนการต่างๆ ดังกล่าวในอัฟกานิสถานนั้นเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังความรุนแรง และความขัดแย้งระหว่างกลุ่มติดอาวุธของลัทธิแยกย่อยทางศาสนาต่างๆ ในปากีสถาน นอกจากนี้รัฐบาลปากีสถานยังได้ริเริ่มการตรวจสอบ และกวาดล้างสถานบันการศึกษาทางศาสนาต่างๆ ที่ต้องสงสัยว่าเป็นแหล่งกบดานของกลุ่มผู้ติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย

รัฐบาลเผด็จการทหารผู้เข้าร่วมกับสงครามต่อต้านการก่อการร้ายกับผู้นำโลกเสรี ปฏิบัติการที่เต็มไปด้วยคำถาม และความกระอักกระอ่วน (ช่วงทศวรรษที่ 2001 - 2013)

รัฐบาลปากีสถานภายใต้การนำของเปอร์เวซ มุซาร์รอฟ ได้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายในการจัดการกับการก่อการร้ายของปากีสถานในรูปแบบใหม่ และได้มีความพยายามในการทำลายสายใยความเชื่อมโยงเดิมระหว่างรัฐบาลปากีสถาน และกลุ่มผู้ติดอาวุธ รวมถึงเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่างๆ ทั้งภายในและระหว่างประเทศลงอย่างน่าสนใจ ประกอบกับท่าทีของรัฐบาลปากีสถานในเวทีระหว่างประเทศที่ได้เข้าร่วมกับสงครามต่อต้านการก่อการร้ายซึ่งนำโดยสหรัฐฯ และได้มีการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศให้กลับมามีความแน่นแฟ้นอีกครั้ง นโยบายความมั่นคงในมิติด้านการก่อการร้ายทั้งภายใน และระหว่างประเทศในสมัยของ รัฐบาลเปอร์เวซ มุซาร์รอฟ ภายหลังเหตุการณ์ 9/11 จะเน้นหนักไปที่ 3 มาตรการหลักคือ มาตรการในการวางแผนปฏิบัติการเพื่อการจับกุมเหล่าผู้นำกลุ่มติดอาวุธฏอลิบัน และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย อัล-กออิดะฮ์ มาตรการในการกำจัดสายสัมพันธ์ความเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษาทางศาสนาต่างๆ ในปากีสถานกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย รวมไปถึงการฟื้นฟูกลุ่มติดอาวุธฏอลิบันภายหลังการรุกรานอัฟกานิสถานของสหรัฐฯ ภายหลังเหตุการณ์ 9/11 ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ขัดกับมาตรการแรกภายใต้ภาวะที่กลืนไม่เข้าคายไม่ออก (dilemma) ในท่าที และบทบาทของรัฐบาลปากีสถานในฐานะผู้ต่อต้านการก่อการร้ายในช่วงเวลาดังกล่าว (Syed Muhammad Ali Shah, 2007, pp. 86-87)

รัฐบาลและกองทัพปากีสถานถือเป็นผู้ที่ให้การสนับสนุน ผู้ที่ส่งกองกำลังทหารเข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่สมรภูมิ และมีบทบาทอย่างมากในฐานะผู้ปฏิบัติการหลักในการจับกุมกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ในปฏิบัติการต่างๆ ของกองกำลังต่อต้านการก่อการร้ายโลก (Global Counterterrorism Force: GCTF) โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียใต้ ผ่านการปิดกั้นอย่างแน่นหนาในเขตแดนทางตะวันตกของประเทศ และการอำนวยความสะดวกอย่างเต็มที่ในการเปิดฐานทัพเรือ และฐานทัพอากาศให้แก่กองทัพสหรัฐฯ ที่เข้ามาบุกโจมตีอัฟกานิสถานบนพื้นฐานการอ้างถึงถึงปฏิบัติการของการต่อต้านการก่อการร้ายในสมรภูมิสงครามสหรัฐฯ - อัฟกานิสถาน (ช่วงปี 2001 - 2020) ประกอบกับความช่วยเหลือของกองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคง และกองกำลังอาสาของปากีสถานซึ่งมีการปฏิบัติการที่ประสบความสำเร็จในการเข้าไปจับกุมกลุ่มผู้ก่อการร้ายมากถึง 38 ครั้ง บนฐานตัวเลขความสูญเสียของพลทหาร และกองกำลังอาสาปากีสถานผู้ที่เสียชีวิตในปฏิบัติการดังกล่าวมากถึง 700 ราย ซึ่งถือเป็นจำนวนที่สูงกว่าความสูญเสียของพลทหารสหรัฐฯ รัฐผู้ริเริ่มประกาศสงครามต่อต้านการก่อการร้าย ผลพวงของนโยบายการต่อต้านการก่อการร้ายของรัฐบาลปากีสถานในช่วงเวลาดังกล่าว

ได้นำไปสู่การขึ้นบัญชีกลุ่มขบวนการ และองค์กรต้องห้ามที่ต้องสงสัยว่ามีความเกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย เป็นจำนวนมาก

ภายใต้ปฏิบัติการร่วมในสงครามต่อต้านการก่อการร้ายของรัฐบาลปากีสถาน พวกเขาสามารถที่จะเผชิญกับปัญหานาคราที่ต้องสงสัยว่ามีความเชื่อมโยงกับกลุ่มผู้ก่อการร้ายมากถึง 32 บัญชีในช่วงปลายปี 2005 และได้มีการสร้างฐานข้อมูลด้านอาชญากรรมแห่งชาติเพื่อการตรวจสอบผู้ต้องสงสัย และผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้ก่อการร้ายผ่านเครื่องวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสกัดกั้นผู้ก่อการร้ายที่ถูกติดตั้งไว้ในสนามบิน 7 แห่งทั่วประเทศปากีสถาน (Touqir Hussain, 2005, pp. 5-6) ทั้งนี้จากบทบาทของปากีสถานในฐานะผู้ปฏิบัติการหลักในกองกำลังการต่อต้านการก่อการร้ายโลก ส่งผลให้ปากีสถานได้รับความช่วยเหลือทางด้านเศรษฐกิจ และการทหาร จากสหรัฐฯ การกำหนดตารางการคืนชำระหนี้สาธารณะใหม่ และความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ที่ได้ให้การอนุมัติเงินกู้จำนวนมาก และข้อตกลงในการจัดตารางการใช้นี้ใหม่ ซึ่งความช่วยเหลือทางการเงินส่วนใหญ่ต่างๆ ดังกล่าวเกิดขึ้นได้จากการอนุมัติของรัฐบาลสหรัฐฯ นอกจากนี้ยังมีข้อมูลทางสถิติซึ่งชี้ให้เห็นได้ชัดถึงตัวเลขงบประมาณในการช่วยเหลือด้านการทหาร และการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสงครามผ่านกองทุนสนับสนุนสัมพันธมิตร (Coalition Support Funds) ซึ่งรัฐบาลปากีสถานได้รับงบประมาณดังกล่าวจากรัฐบาลสหรัฐฯ มากถึง 16,860.59 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในระยะเวลา 7 ปีให้หลังจากเหตุการณ์ 9/11 (The Guardian, 2011) ทั้งนี้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจดังกล่าวก็ถือเป็นผลพลอยได้จากการปฏิบัติการร่วมในสงครามต่อต้านการก่อการร้ายเพียงชั่วคราวมิใช่เป็นการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนในระยะยาว

ส่วนในมาตรการของการกำจัดสายสัมพันธ์ความเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษาทางศาสนาต่างๆ ในปากีสถานกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ถือเป็นสิ่งที่รัฐบาลปากีสถานต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนฉับพลัน ภายหลังจากเหตุการณ์ 9/11 เพื่อที่จะขจัดทุกข้อกล่าวหาต่อความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับสถาบันการศึกษาทางศาสนาบางแห่งในปากีสถานกับรัฐบาลปากีสถาน ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นสถานที่ผลิตนักการศาสนาหัวรุนแรง และเป็นสถานที่บ่มเพาะแนวคิดความรุนแรงทางการเมืองที่อ้างอิงความชอบธรรมทางศาสนาให้แก่แกนนำของกลุ่มติดอาวุธญอลิบาน และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอัล-กออิดะฮ์ ซึ่งหลายคนเป็นผู้ที่จบการศึกษาจากสถาบันการศึกษาทางศาสนาในปากีสถาน ทั้งนี้ด้วยแรงกดดันจากมหาอำนาจหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงอย่างสหรัฐฯ และรัฐบาลฮามิด คาร์ไซ ในอัฟกานิสถาน ต่างมีความต้องการให้รัฐบาลปากีสถานมีท่าทีในการต่อต้านภัยคุกคามจากการก่อการร้ายที่อาจจะแฝงอยู่ในสถาบันการศึกษาทางศาสนาต่างๆ ในประเทศ ส่งผลให้รัฐบาลปากีสถานมีความพยายามในการริเริ่มการปฏิรูปสถาบันการศึกษาทางศาสนาเหล่านั้น ด้วยการขึ้นทะเบียนสถาบันการศึกษาทางศาสนา พร้อมทั้งการประกาศบังคับใช้กฎหมายเหนือสถาบันการศึกษาทางศาสนาต่างๆ ให้อยู่ภายใต้การควบคุม แนวทางการบริหารการศึกษาตามแนวนโยบายของรัฐบาลปากีสถาน ทั้งนี้แนวทางในการปฏิรูป

อติบ ยุธพ

สถาบันการศึกษาทางศาสนาของรัฐบาลปากีสถานดังกล่าวได้ประสบความสำเร็จล้มเหลว เนื่องจากการปฏิรูปที่มีรูปแบบการบีบบังคับจากเบื้องบนเพื่อการกดดันให้สถาบันการศึกษาทางศาสนาต่างๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงให้มีความสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐ และกฎหมายใหม่ที่มีการบังคับใช้เหนือสถาบันการศึกษาทางศาสนาต่างๆ มากกว่าแนวทางการปฏิรูปที่เกิดขึ้นจากเบื้องล่างโดยผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับสถาบัน ยิ่งไปกว่านั้นยังไม่ได้มีการบูรณาการระหว่างองค์ความรู้ที่มีการเรียนการสอนอยู่ในสถาบันการศึกษาทางศาสนากับสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐให้เป็นไปในรูปแบบและแนวทางที่สอดคล้องกัน รวมถึงไม่ได้มีการตระหนักถึงแง่มุมของการเลือกสถาบันการศึกษาของผู้ปกครองชาวปากีสถานที่โดยมากแล้วนับถือศาสนาอิสลาม ส่งผลให้ผู้ปกครองจำนวนมากมีความคิดที่จะไม่ส่งบุตรหลานของพวกเขาเข้าไปเล่าเรียนในสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ เนื่องจากพวกเขาเห็นว่าสถาบันการศึกษาดังกล่าวไม่สามารถที่จะมอบองค์ความรู้ทั้งสายวิชาสามัญที่มีคุณภาพเพื่อการทำงานที่ดีของนักศึกษาในอนาคต รวมทั้งสายวิชาการทางศาสนาเพื่อที่จะให้บุตรหลานพวกเขาเป็นมุสลิมที่ดีได้นอกจากนี้ในมุมมองของกลุ่มคณะผู้บริหารสถาบันการศึกษาทางศาสนาต่างๆ ในปากีสถาน ยังเห็นว่าแนวทางการปฏิรูประบบการศึกษาของรัฐบาลปากีสถานในช่วงเวลาดังกล่าว เป็นไปเพื่อการยกเลิกการสอนศาสนาอิสลาม (de-Islamize) ในสถาบันการศึกษาต่างๆ รวมทั้งยกเลิกการบูรณาการองค์ความรู้ทางศาสนาในระบบการศึกษากระแสหลักของประเทศภายใต้แรงกดดันจากชาติตะวันตก (Syed Muhammad Ali Shah, 2007, pp. 94-95)

นอกจากนี้ยังมีการดำเนินการของรัฐบาลปากีสถานที่ถูกมองว่ามีส่วนในการช่วยฟื้นฟูกลุ่มติดอาวุธฏอลิบันภายหลังการรุกรานอัฟกานิสถานของสหรัฐฯ หลังเหตุการณ์ 9/11 ซึ่งถือเป็นปฏิสัมพันธ์ที่ควรค่าแก่การตั้งคำถามว่าเหตุใดกลุ่มติดอาวุธฏอลิบันยังสามารถฟื้นฟูบทบาทและการปฏิบัติการของตนเองขึ้นมาได้อีกในอัฟกานิสถาน จากแหล่งพื้นที่ที่พวกเขาหลบหนีเข้าไปกบดานในเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่า (Federally Administered Tribal Areas: FATA) ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของปากีสถาน ซึ่งถือเป็นดินแดนที่หลบภัย (safe haven) ของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย ที่เข้ามา กบดาน ฝึกฝน และกลับออกไปก่อการในพื้นที่ต่างๆ ทั่วโลก รวมทั้งในปากีสถาน และอัฟกานิสถาน ในส่วนนี้ก็คือเป็นแนวทางการดำเนินนโยบายด้านความมั่นคงในมิติของการก่อการร้ายระหว่างประเทศที่ประสบความสำเร็จล้มเหลวเนื่องจากกลุ่มติดอาวุธต่างๆ ที่พวกเขาได้ให้การสนับสนุนนั้นได้กลายมาเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงภายในปากีสถานเสียเองในเวลาต่อมา โดยเฉพาะเครือข่ายของกลุ่มติดอาวุธตะห์ริกฏอลิบัน (Tehrik-i-Taliban) และกลุ่มติดอาวุธลัซการ์-อี-ญานะวี (Lashkar-e-Jhanvi: LeJ) ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์การก่อการร้ายที่มีความรุนแรงด้วยการระเบิดพลีชีพหลายครั้งที่เกิดขึ้นในช่วงปลายสมัยของรัฐบาลเปอร์เวซ มุชาร์ราฟ และในสมัยของของรัฐบาลนาวาซ ชารีฟ 3 ดังเช่นเหตุการณ์การระเบิดพลีชีพโดยกลุ่มตะห์ริกฏอลิบันภายในศาสนสถานของกลุ่มลัทธิซุฟี ณ เมืองเดรา-กฮซีข่าน (Dera Ghazi Khan)

รัฐปัญจาบ ในขณะที่ผู้คนนับพันคนกำลังประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ในวันที่ 4 เมษายน ปี 2011 ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตมากกว่า 50 ราย และผู้บาดเจ็บมากกว่า 120 ราย (Telegraph, 2011) เหตุการณ์วินาศกรรมจากวางระเบิดหลายพื้นที่ในหนึ่งวันโดยกลุ่มลัทธิกริ-รณะฮานนะวียี ณ เมืองเควตตา รัฐบาโลจิสถาน ในวันที่ 10 มกราคม ปี 2013 ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย 115 ราย และผู้บาดเจ็บมากกว่า 270 ราย (Declan Walsh, 2013) และเหตุการณ์การระเบิดพลีชีพโดยกลุ่มลัทธิกริ-รณะฮานนะวียี ณ เคสสถานของผู้ว่าการรัฐปัญจาบ ชูจา ข่านซาดาร์ (Shuja Khanzada) ณ เมืองอัสตีอก รัฐปัญจาบ ในวันที่ 10 มกราคม ปี 2013 ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย 12 ราย (รวมถึงท่านผู้ว่าการรัฐ) (Indianexpress, 2015) เป็นต้น ซึ่งเหตุการณ์การก่อการร้ายต่างๆ ดังกล่าวได้นำไปสู่การประกาศบังคับใช้มาตรการพิเศษทางกฎหมายของรัฐบาลนาวาซ ซาฟีฟ 3 ภายใต้แผนการปฏิบัติการระดับชาติ (National Action Plan: NAP) ที่มีการอ้างอิงถึงการกำจัดการก่อการร้าย รวมไปถึงการโอนถ่ายอำนาจในการบริหารสถานการณ์ทางด้านความมั่นคงภายในทั้งหมดให้กับกองทัพปากีสถาน ในการใช้กำลังเพื่อการปราบปรามกำจัดกลุ่มผู้คนใดๆ ที่พวกเขามองหรือให้ค่าว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศ ทั้งนี้แผนการดังกล่าวก็ยังคงไม่ประสบความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาเนื่องจากเหตุการณ์การก่อการร้ายก็ยังเกิดขึ้นอยู่ในปากีสถานเรื่อยมาจวบจนปัจจุบัน

ท่าทีของรัฐบาลปากีสถานในสงครามต่อต้านการก่อการร้ายที่เปลี่ยนแปลงไป หลังปฏิบัติการสังหาร นายอุซามะฮ์ บินลาดีน ในปากีสถาน (ช่วงปี 2012 - 2013)

เหตุการณ์การสังหาร อุซามะฮ์ บินลาดีน ที่ได้หลบหนีเข้ามาบดานในเมืองออบตาบัตซึ่งมีฐานทัพของกองทัพปากีสถานตั้งอยู่ เกิดขึ้นภายหลังการบุกโจมตีบ้านของเขาโดยหน่วยรบพิเศษของกองทัพสหรัฐฯ ได้สร้างความอับอายให้กับรัฐบาลปากีสถานในสมัยของประธานาธิบดี อาซิฟ อาลี ซาดารี และกองทัพปากีสถานเป็นอย่างมาก ถึงความด้อยศักยภาพในการกำจัดหรือจับกุมหัวหน้าเครือข่ายกลุ่มก่อการร้ายระดับโลกที่ได้เข้ามาบดานอยู่ในพื้นที่ภายใต้ความรับผิดชอบของตน พร้อมทั้งสร้างความอับอายให้กับถ้อยแถลงของรัฐบาลปากีสถานในช่วงเวลาก่อนหน้านี้ที่พยายามยื่นกรานในการปฏิเสธถึงข้อสังเกตเกี่ยวข้องกับประเด็นของการเข้ามาลี้ภัยในปากีสถานของ อุซามะฮ์ บินลาดีน ทั้งนี้ปฏิบัติการดังกล่าวของหน่วยรบพิเศษของกองทัพสหรัฐฯ ได้สร้างความไม่พอใจอย่างหนักให้กับรัฐบาลและกองทัพปากีสถานในขณะนั้น จากการที่กองทัพสหรัฐฯ เข้ามาทำวาทกรรมในกิจการภายใน และบูรณภาพแห่งดินแดนของปากีสถาน รวมทั้งคำกล่าวอ้างของเจ้าหน้าที่รัฐของสหรัฐฯ ถึงเหตุผลในการไม่แจ้งให้รัฐบาลปากีสถานทราบถึงภารกิจในการสังหาร นาย อุซามะฮ์ บินลาดีน ดังกล่าวของหน่วยรบพิเศษสหรัฐฯ เนื่องจากเกรงว่า จะทำให้เกิดการรั่วไหลของข้อมูลในการปฏิบัติการ ซึ่งอาจจะทำให้ภารกิจดังกล่าวประสบความสำเร็จได้ ในที่สุด (Declan Walsh, 2013) ผลพวงจากเหตุการณ์การบุกสังหาร อุซามะฮ์ บินลาดีน โดยหน่วยรบพิเศษสหรัฐฯ ดังกล่าวได้สร้างความตึงเครียดเป็นอย่างมากต่อความสัมพันธ์ในฐานะหุ้นส่วนด้าน

อดิธิบ ญชุฟ

ความมั่นคงระหว่างปากีสถาน และสหรัฐฯ รวมทั้งความสับสนอลหม่านในการดำเนินงานด้านความร่วมมือระหว่างทั้งสองประเทศเพื่อการต่อสู้กับเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่างๆ ภายในประเทศปากีสถาน เนื่องจากการดำเนินการในภารกิจใดๆ ของสหรัฐฯ ในการจัดการกับเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้าย นอกเหนือจากการรับรู้ของรัฐบาลปากีสถานนั้น อาจกลายเป็นสิ่งที่พวกเขาหวาดระแวงในการสูญเสียผลประโยชน์ทางด้านความมั่นคง รวมถึงภาพลักษณ์ของตนที่อาจกลายเป็นที่ต้องสงสัยต่อประชาคมโลก ว่าพวกเขาเป็นผู้ที่ปกปิดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวของเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายใดๆ ภายในประเทศของตน หรืออาจรวมไปถึงข้อกล่าวหาที่ว่ารัฐบาลปากีสถานนั้นมีปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกับเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายใดๆ หรือเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์การก่อการร้าย

วิเคราะห์หุ้นส่วนด้านความมั่นคง และเศรษฐกิจ จีน-ปากีสถาน กับการรับมือภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายในภูมิภาค ผ่านมุมมองเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ (ช่วงปี 2013 - 2021)

ประเทศมหาอำนาจที่ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือปากีสถานภายหลังที่พวกเขาต้องประสบกับความสูญเสียในมิติต่างๆ จากสงครามต่อต้านการก่อการร้ายก็คือจีนรัฐมหาอำนาจผู้ซึ่งเปิดกว้างในความร่วมมือด้านความมั่นคง และเศรษฐกิจกับปากีสถาน ในรูปแบบความร่วมมือที่เป็นประโยชน์ต่อปากีสถาน และเป็นความร่วมมือที่ไม่มีแรงเสียดทานทางอำนาจใดๆ บนพื้นฐานความสัมพันธ์อันยาวนานระหว่างทั้งสองประเทศซึ่งมีความไว้วางใจกัน รัฐบาลปากีสถานต้องการจะเป็นผู้ที่ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในสงครามการต่อต้านการก่อการร้ายด้วยตนเอง พร้อมกับแนวทางการสนับสนุนจากจีนที่สอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์ และแนวทางการจัดการที่จะไม่กระทบต่อผลประโยชน์ของทั้งสองประเทศ ดังเช่นรูปแบบของการให้คำปรึกษาผ่านประสบการณ์ของรัฐบาลจีนที่ยังคงต้องจัดการกับภัยการก่อการร้ายภายในประเทศของตน โดยการนำเสนอโครงการต่างๆ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบเศรษฐกิจในปากีสถาน เพื่อที่จะทำให้ประเด็นปัญหาที่คอยหล่อเลี้ยงการอ้างอิงถึงความชอบธรรมในการมีอยู่ของขบวนการ และการก่อการร้ายเพื่อต่อสู้กับความทุกข์กันดารในพื้นที่นั้นถูกทำให้โดดเดี่ยวและเจียบลงไปในที่สุด โดยเฉพาะเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่ซุกซุ่มในรัฐโคเบอร์ปคตูนควาและบาโลจิสถาน (Ahmad Rashid, 2012, p. 76)

รัฐบาลปากีสถานในสมัยของนาวาซ ชารีฟ 3 ได้มีการสานต่อและใช้ประโยชน์จากความร่วมมือในด้านความมั่นคง และเศรษฐกิจกับจีน ภายใต้นโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative) และระเบียงเศรษฐกิจจีน - ปากีสถาน ให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการบูรณาการเข้ากับแนวทางการจัดการกับภัยการก่อการร้ายภายในปากีสถานอีกด้วย เพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาเศรษฐกิจของปากีสถาน ที่จะนำไปสู่การเปิดโอกาสแห่งความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจให้สามารถที่จะกระจายเข้าไปในทุกรัฐ

และชุมชนต่างๆ ภายในปากีสถานได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น เพื่อลดทอนประเด็นปัญหาที่คอยหลอเลี้ยว การอ้างอิงถึงความชอบธรรมในการมีอยู่ของเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายภายในประเทศ ภายหลัง ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจก่อเกิดขึ้นในชุมชนของพวกเขา

ผู้เขียนเห็นว่าหากเราพิจารณาถึงระเบียบเศรษฐกิจจีน - ปากีสถานบนพื้นฐานหลักการของ ทฤษฎีการกิจนิยม (Functionalism) ที่ถูกเสนอโดย เดวิด มิทรานี (David Mitrany) หนึ่งในชุดความคิดเสรี นิยมพึ่งพา ซึ่งกันและกัน (Interdependent Liberalism) ที่เห็นว่าการพึ่งพาซึ่งกันและกันจาก ปฏิสัมพันธ์ความร่วมมือระหว่างในภารกิจหนึ่ง หรือการรวมตัวทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศจะเป็นหนทาง ไปสู่สันติภาพ (David Mitrany, 1994, pp. 77-97) เราจะพบความสอดคล้องนั้นในระเบียบเศรษฐกิจจีน- ปากีสถาน ซึ่งเน้นหนักไปที่การมุ่งสร้างผลประโยชน์ร่วมกันจากความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบทาง เศรษฐกิจของทั้งสองประเทศซึ่งตั้งอยู่ในภูมิภาคที่เชื่อมโยงกัน กล่าวคือการเข้ามาลงทุนของจีนใน ปากีสถานภายใต้โครงการต่างๆ ของระเบียบเศรษฐกิจจีน - ปากีสถาน ส่งผลให้ปากีสถานได้รับโอกาส และ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในระยะยาวจากโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ที่ถูกพัฒนาขึ้นภายในประเทศ ไม่ว่าจะเป็น เป็นรางรถไฟมาตรฐานสากลที่มุ่งเน้นเพื่อการพาณิชย์ ถนนมอเตอร์เวย์ระหว่างประเทศที่เชื่อมต่อเส้นทาง ขนส่งสินค้าจากประเทศจีน เข้าสู่ภูมิภาคต่างๆ ภายในปากีสถาน และทอดยาวไปสิ้นสุดที่ท่าเรือน้ำ ลึกกวาดาร์ (Gwadar port) ซึ่งถือเป็นท่าเรือขนาดใหญ่ที่เปิดเส้นทางการค้าเส้นทางใหม่ไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ของโลกผ่านทะเลอาหรับ และ อ่าวโอมาน เช่นเดียวกันมหาอำนาจอย่างจีนที่ได้รับผลประโยชน์จาก โครงการชุดเจาะเหมืองถ่านหินหลายแห่งภายใต้ระเบียบเศรษฐกิจดังกล่าว เพื่อการเพิ่มทุนพลังงานไฟฟ้าที่ ยังขาดแคลนอยู่มากในมณฑลทางใต้ของจีน รวมถึงเส้นทางกระจายสินค้าในปากีสถาน และท่าเรือน้ำ ลึกกวาดาร์ที่เป็นประตูทางออกที่สองของจีนไปสู่มหาสมุทรอินเดีย รวมถึงเป็นป้อมปราการทางทะเลแห่ง ใหม่ของจีนในเอเชียใต้ ซึ่งปฏิสัมพันธ์แห่งความร่วมมือดังกล่าววางอยู่บนพื้นฐานของการ แทรกแซงกิจการภายในระหว่างกันที่มีขอบเขตจำกัดโดยเฉพาะในสมัยของรัฐบาลอิมรอน ข่าน ที่ได้มีการ ทบทวนแนวทางการดำเนินงานระหว่างทั้งสองประเทศในระเบียบเศรษฐกิจดังกล่าวเพื่อมิให้ปากีสถานเป็น ฝ่ายที่ถูกครอบงำในปฏิสัมพันธ์จากรัฐบาลจีนเพียงฝ่ายเดียว ดังที่เคยเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ในสมัยรัฐบาล นาวาซ ชารีฟ (Shamil Shams, 2019) รวมถึงเป้าหมายของความร่วมมือในการพัฒนาความมั่งคั่งร่วมกัน ทางเศรษฐกิจ และผลพลอยได้ด้านความมั่นคงจากสภาพการถ่วงดุลอำนาจกันระหว่างมหาอำนาจจีนและ อินเดีย ซึ่งส่งผลต่อการรักษาไว้ซึ่งเสถียรภาพและสันติภาพในภูมิภาคเอเชียใต้ ทั้งนี้แม้ว่าผลประโยชน์ที่ เกิดขึ้นจากความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ และผลประโยชน์ร่วมกันทางเศรษฐกิจของจีนและปากีสถาน จะ เป็นไปในรูปแบบที่มี ความแตกต่างกันมากในเชิงตัวเลขทางเศรษฐกิจที่ปากีสถานขาดดุลทาง การค้าจากจีนอยู่หลายเท่าตัว (Umbreen Javaid and Asifa Jahangir, 2017, p. 177) แต่นั่นก็เป็นเพราะ ขนาดกำลังผลิตและราคาสินค้าของจีนที่มีความเหนือกว่า จึงยากแก่ประเทศกำลังพัฒนาที่ถึงอุตสาหกรรม อย่างปากีสถานจะมีมูลค่าทางการค้าที่เกินดุลกับจีน ทั้งนี้รูปแบบความร่วมมือทวิภาคีระหว่างประเทศ

อติบ ยูซุฟ

ดังกล่าวก็สามารถถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการกับภัยคุกคามด้านความมั่นคง และเศรษฐกิจระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคของปากีสถานด้วยเช่นกัน ในการตอบโต้ความร่วมมือของอินเดีย และอิหร่านที่กำลังร่วมกันพัฒนาท่าเรือน้ำลึกชาบาฮาร์ (Chabahar port) รวมถึงตอบโต้ยุทธศาสตร์เหินห่างฟ้าทางภูมิศาสตร์ (Over-the-Horizon Strategy) ความร่วมมือใหม่ด้านความมั่นคงแบบทวิภาคีระหว่างสหรัฐฯ กับอินเดียในภูมิภาคเอเชียใต้ (Zaini Majeed, 2021) ซึ่งมีเป้าหมายในการจัดการกับภัยความมั่นคง และการก่อการร้ายในภูมิภาคเอเชียใต้

การจัดการกับภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายทั้งภายใน และระหว่างประเทศ ผ่านการดำเนินนโยบายแบบสองมาตรฐาน (Double-Standard Game) ของรัฐบาลปากีสถาน

ผู้เขียนเห็นว่าปรากฏการณ์ของการก่อการร้ายในหลายบริบท และแนวทางการจัดการกับสถานการณ์ดังกล่าวของรัฐบาลปากีสถาน ได้สะท้อนให้เราเห็นถึงมุมมองความเข้าใจของรัฐบาลปากีสถานที่มีต่อภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายระหว่างประเทศว่าความสัมพันธ์ที่พวกเขามีกับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่างๆ ที่ดำเนินการเคลื่อนไหวอยู่ภายนอกปากีสถาน เช่น กลุ่มติดอาวุธอุลลฮาน กลุ่มอัล-กออิดะฮ์ และเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธฮักกานีในอัฟกานิสถาน รวมถึงกลุ่มติดอาวุธลัทธิกริฏอียิบะฮ์ กลุ่มติดอาวุธญะซี-มุฮัมมัด กลุ่มติดอาวุธฮารอกัตตุลมุญาฮิดีน และกลุ่มติดอาวุธอิซบูลมุญาฮิดีนในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ ซึ่งส่วนใหญ่ถือเป็นอดีตนักรบมุญาฮิดีนที่เคยได้รับการสนับสนุนจากปากีสถาน และสหรัฐฯ กลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายดังกล่าวสามารถถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง ความมั่นคง และเศรษฐกิจของปากีสถาน จากมหาอำนาจนอกภูมิภาคอย่างสหรัฐฯ ซึ่งเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับปากีสถานในฐานะหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงหลังเหตุการณ์ 9/11 เพื่อความมุ่งหวังในการกำจัดภัยการก่อการร้ายให้กับประชาคมโลก ดังที่เราจะเห็นได้จากงบประมาณเพื่อความช่วยเหลือในด้านเศรษฐกิจ การพัฒนา ความมั่นคง และความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมที่รัฐบาลสหรัฐฯ มอบให้แก่ปากีสถานตลอดช่วงปี 2002-2015 ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาของการดำเนินยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงอย่างสงครามต่อต้านการก่อการร้ายนั้น มีมูลค่ารวมกันสูงถึง 18,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (Alan K. Kronstadt, 2015) ประกอบกับการถ่วงดุลอำนาจ และการลดภัยคุกคามทางด้านความมั่นคงจากมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียใต้อย่างอินเดียไปโดยปริยายตลอดช่วงเวลา

ที่ปากีสถานยังคงเป็นหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงกับสหรัฐฯ และเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในปฏิบัติการของกองกำลังต่อต้านการก่อการร้ายโลก ทั้งนี้การดำเนินยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของหน่วยข่าวกรองปากีสถานที่คอยคัดง้างกับยุทธศาสตร์สงครามต่อต้านการก่อการร้ายก็ยังคงดำเนินต่อไปด้วยเช่นกัน ซึ่งปรากฏการณ์ที่มีความซับซ้อนดังกล่าวนี้สามารถที่จะถูกวิเคราะห์ออกมาในรูปแบบของการดำเนิน

นโยบายแบบสองมาตรฐาน (Double-Standard Game) ของปากีสถาน มาตรฐานแรกคือการจัดการกับทั้งภัยคุกคามจากการก่อการร้ายภายในประเทศที่ได้ทะลักเข้ามาจากอัฟกานิสถาน ภายหลังการแตกพ่ายของกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่างๆ ในสมรภูมิสหรัฐ-อัฟกานิสถาน ซึ่งพวกเขาได้ทำการลี้ภัยเข้ามาหลบดานในพื้นที่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของปากีสถาน รวมไปถึงภัยคุกคามจากการก่อการร้ายที่มาจากกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายทางชาติพันธุ์ และศาสนาต่างๆ ภายในปากีสถาน และมาตรฐานที่สองคือการดำเนินปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยง และเอื้อประโยชน์กับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายภายนอกประเทศ เช่น กลุ่มติดอาวุธฏอลิบัน และเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธฮักกอนี ซึ่งพวกเขาเป็นผู้ที่ทำการต่อสู้กับรัฐบาลอัฟกานิสถาน และกองทัพสหรัฐ ในสมรภูมิสหรัฐ-อัฟกานิสถาน รวมไปถึงกลุ่มติดอาวุธลัทธิรีญอยิบะฮ์ กลุ่มติดอาวุธญัยซี - มุฮัมมัด กลุ่มติดอาวุธฮารอกัตตุลมุญาฮิดีน และกลุ่มติดอาวุธฮิซบุลมุญาฮิดีน ซึ่งต่อสู้กับรัฐบาลและกองทัพอินเดียในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์ และภายในอินเดีย

แนวทางของการจัดการกับภัยคุกคามด้านการก่อการร้ายภายใน และระหว่างประเทศของปากีสถานที่มีความแตกต่างกันดังกล่าวเป็นสิ่งที่วางอยู่บนพื้นฐานของการรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ โดยเฉพาะด้านความมั่นคงที่พวกเขาได้รับในทิศทางที่แตกต่างกัน จากบริบทของการปราบปรามกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายอย่างหนักภายในประเทศ และการดำเนินปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมโยง และเอื้อประโยชน์กับกลุ่มติดอาวุธภายนอกประเทศ กล่าวคือ ผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของรัฐบาลปากีสถานถือเป็นตัวกำหนดให้กลุ่มผู้ที่เห็นต่างจากรัฐ กลุ่มชนชายขอบต่างชาติพันธุ์ และความเชื่อทางศาสนา ซึ่งมีการจัดตั้งองค์กรโดยมีแนวทางการขับเคลื่อนที่เป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคง และบูรณภาพแห่งดินแดนของปากีสถาน เป็นผลให้พวกเขาถูกรัฐบาลปากีสถานขึ้นบัญชีในฐานะกลุ่มผู้ก่อการร้าย และถูกปราบปรามกำจัด ซึ่งโดยมากแล้วจะเป็นกลุ่มติดอาวุธที่ดำเนินการเคลื่อนไหวต่อสู้ในประเด็นของความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ และความเชื่อทางศาสนาภายในปากีสถาน เช่น กลุ่มติดอาวุธสิปายี มุฮัมมัด (Sipah-i-Muhammad) กลุ่มติดอาวุธเตห์ริกกีจาฟาเรีย (Tehrik-e-Jaffria) กลุ่มติดอาวุธเตห์ริกกีไนฟาสชีฮารีอาตีมุฮัมมัด (Tehrik-e-Nifaz-e-Shariat-e-Mohammad: TNSM) กลุ่มกองทัพลดปล่อยบาลูจิสถาน (Balochistan Liberation Army: BLA) และกลุ่มติดอาวุธเตห์ริกฏอลิบัน (Tehrik-i-Taliban) เป็นต้น ส่วนกลุ่มติดอาวุธที่มีแนวทางการเคลื่อนไหวต่อสู้ในแนวทางที่เป็นคุณกับผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของปากีสถานนั้นก็ได้รับการสนับสนุน และกำกับดูแลในแนวทางที่มีการเอื้อประโยชน์ทั้งในประเด็นของการเปิดช่องทางในการละเว้นการดำเนินการทางกฎหมาย และการขึ้นบัญชีพวกเขาในฐานะกลุ่มผู้ก่อการร้ายแม้บางกลุ่มจะเคยถูกขึ้นบัญชีในช่วงสงครามต่อต้านการก่อการร้าย แต่รัฐบาลปากีสถานก็ได้มีการละเลยพวกเขาเมื่อมีการเปลี่ยนชื่อองค์กรใหม่ ซึ่งโดยมากและจะเป็นกลุ่มติดอาวุธที่เคลื่อนไหวก่อการร้ายภายนอกประเทศในพื้นที่พิพาทต่างๆ ที่มีความเชื่อมโยงกับผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของปากีสถาน เช่น กลุ่มติดอาวุธฏอลิบัน (Taliban) และเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธฮักกอนี (Haqqani)

Network) ในอัฟกานิสถาน หรือกลุ่มติดอาวุธลัทธิก่อการร้ายยิบะฮ์ (Lashkar-e-Taiba) กลุ่มติดอาวุธญัยซี-มุฮัมมัด (Jaish-e-Muhammad) กลุ่มติดอาวุธฮารอกัตตุลมุญาฮิดีน (Harkat-ul-Mujahideen) และกลุ่มติดอาวุธฮิซบุลมุญาฮิดีน (Hizbul Mujahideen) ซึ่งทำการเคลื่อนไหวต่อสู้ในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์และภายในอินเดีย เป็นต้น ทั้งนี้ท่าทีดังกล่าวของรัฐบาลปากีสถานก็มีความสอดคล้องกับข้อเขียนของเปอร์เวซ มุซาร์รอฟ ในประเด็นของการจัดการกับภัยการก่อการร้ายบนพื้นฐานของผลประโยชน์แห่งชาติของปากีสถานซึ่งเน้นไปที่การจัดการกับภัยการก่อการร้ายภายในประเทศ มากกว่าภัยการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในพื้นที่พิพาทต่างๆ ภายนอกประเทศ ดังที่ปรากฏในหนังสือบันทึกความทรงจำของเขาว่า “ปากีสถานมักจะถูกพูดถึงอยู่บ่อยครั้งถึงการจัดการกับภัยการก่อการร้ายที่ไม่เต็มศักยภาพ ข้อคิดเห็นเหล่านั้นเป็นเพียงข้อคิดเห็นของผู้ที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง การตัดสินใจของรัฐบาลปากีสถาน คือ การสนับสนุนสงครามต่อต้านการก่อการร้ายบนพื้นฐานของผลประโยชน์แห่งชาติของปากีสถาน และไม่มีเหตุผลอันใดเลยที่เราจะไม่ปฏิบัติการอย่างเต็มศักยภาพเพื่อชาติของเรา” เปอร์เวซ มุซาร์รอฟ อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศปากีสถาน (Pervez Musharraf, 2006, p. 299)

วิเคราะห์ผลประโยชน์ของปากีสถานจากการจัดการกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงและการก่อการร้าย ผ่านแนวทางการประเมินภัยคุกคามตามตัวแบบทฤษฎีสัจนิยมคลาสสิกแนวใหม่ (Threat assessment Neo-classical Realist model) ของ สตีเวน ลอบเบลล์ ใน 3 ระดับของปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

หลักการของกรอบแนวคิดการประเมินภัยคุกคามตามตัวแบบทฤษฎีสัจนิยมคลาสสิกแนวใหม่ที่ได้ถูกเสนอไว้โดย สตีเวน ลอบเบลล์ นักวิชาการรัฐศาสตร์ผู้เชี่ยวชาญด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแห่งมหาวิทยาลัยแห่งยูทาห์ คือ การประเมินภัยคุกคามซึ่งถือเป็นที่มาของการกำหนดนโยบายต่างประเทศของรัฐ ทั้งภัยคุกคามต่อรัฐเกิดขึ้นได้จากตัวแปรภายในและภายนอกประเทศ การกำหนดนโยบายต่างประเทศนั้นจะต้องเน้นหนักไปที่การแสวงหาดุลอำนาจทั้งในระบบระหว่างประเทศระดับโลก และในระดับภูมิภาค รวมถึงดุลแห่งอำนาจของการเมืองภายในประเทศ (Lobell et al., 2009, pp. 45-54)

จากบริบทของการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในปากีสถาน และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคเอเชียใต้มีความสอดคล้องกับการประเมินภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับโลกหรือภัยคุกคามหลายชั้น (Multitiered Threats) ของรัฐบาลปากีสถานที่เป็นไปในรูปแบบของการคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์กับกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายต่างๆ ที่มีวิวัฒนาการมาจากอดีตนักรบมุญาฮิดีน ซึ่งได้ดำเนินการเคลื่อนไหวอยู่ภายนอกปากีสถาน ทั้งนี้ความสัมพันธ์ดังกล่าวถือเป็นเครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ในการกำหนด และต่อรองผลประโยชน์ทางการเมือง และเศรษฐกิจของปากีสถานกับมหาอำนาจนอกภูมิภาคอย่างสหรัฐฯ ซึ่งเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับปากีสถานในฐานะหุ้นส่วนด้านความมั่นคง

ในสงครามต่อต้านการก่อการร้าย ดังที่เราจะเห็นได้ชัดถึงผลได้ของปากีสถานจากงบประมาณเพื่อความช่วยเหลือในด้านเศรษฐกิจ การพัฒนา ความมั่นคง และความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมจากรัฐบาลสหรัฐฯ ตลอดช่วงปี 2002-2015 ที่มีมูลค่ารวมกันสูงถึง 18,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (Alan K. Kronstadt, 2015, p. 13)

ส่วนการประเมินภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค (Subsystemic Threats) ของรัฐบาลปากีสถาน เกิดขึ้นตลอดช่วงเวลาของสงครามต่อต้านการก่อการร้ายที่ปากีสถานเป็นหุ้นส่วนทางด้านความมั่นคงกับสหรัฐฯ ซึ่งส่งผลให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจ และการลดภัยคุกคามทางด้านความมั่นคงจากมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียได้อย่างอินเดีย รวมทั้งในช่วงเวลาต่อมาที่รัฐบาลปากีสถานเปลี่ยนแปลงท่าทีระหว่างประเทศด้านความมั่นคงภายหลังปฏิบัติการของทหารสหรัฐฯ ในการสังหาร นาย อุซามะฮ์ บินลาดีน ในปากีสถาน ซึ่งส่งผลให้ความสัมพันธ์ในฐานะหุ้นส่วนด้านความมั่นคงของทั้งสองประเทศเกิดความระหองระแหง นำไปสู่การริเริ่มปฏิสัมพันธ์กับมหาอำนาจอย่างจีน ในฐานะหุ้นส่วนด้านความมั่นคง และเศรษฐกิจ ภายใต้ยุทธศาสตร์ระดับโลกของจีนอย่างนโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง และระเบียงเศรษฐกิจจีน - ปากีสถานซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศดังกล่าวได้วางอยู่บนฐานของการเพิ่มพูนอำนาจต่อรองทางการเมือง ขีดความสามารถด้านความมั่นคง และเศรษฐกิจเพื่อการถ่วงดุลอำนาจ กับอินเดียในภูมิภาคเอเชียใต้ ควบคู่ไปกับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงที่รัฐบาลปากีสถานให้การสนับสนุนการเคลื่อนไหวต่อสู้ของเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธในพื้นที่พิพาทแคชเมียร์เสมอมา ดังเช่น กลุ่มติดอาวุธลัทธิกริฏอียิบะฮ์ กลุ่มติดอาวุธญูชี - มุฮัมมัด กลุ่มติดอาวุธฮารอกัตตุลมุญาฮิดีน และกลุ่มติดอาวุธอิซุลมุญาฮิดีน เพื่อการคงไว้ซึ่งภัยคุกคามด้านความมั่นคงที่ต่อเนื่องในการลดโอกาสการแผ่ขยายอิทธิพล และภัยคุกคามที่จะเข้ามาในปากีสถานจากกองทัพและรัฐบาลอินเดีย

ส่วนการประเมินภัยคุกคามด้านความมั่นคง และการก่อการร้ายภายในประเทศภายในประเทศ (Domestic Threats) ของรัฐบาลปากีสถานก็เป็นไปในรูปแบบของการจัดการกับกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์ และกลุ่มสุดโต่งทางศาสนาต่างๆ ภายในประเทศ เช่น กลุ่มติดอาวุธมุขตีบาฮินี (Mukti Bahini) กลุ่มติดอาวุธเตหรีกกีญะฮ์ฟะรียะห์ (Tehrik-e-Jafaria) กลุ่มติดอาวุธนิฟาซีฟิฮีไอ - ญะฮ์ฟะรียะห์ (Nifaz Fiqh-i-Jafaria) และกลุ่มกองทัพปลดปล่อยบาโลจิสถาน (Balochistan Liberation Army) เป็นต้น รวมถึงกลุ่มติดอาวุธ และเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายที่หลบหนีเข้ามาหลบภัยในเขตกึ่งปกครองตนเองของชนเผ่าของปากีสถานหลังจากที่พวกเขาแตกพ่ายมาจากสมรภูมิสหรัฐฯ-อัฟกานิสถาน ช่วงปี 2007 เช่น กลุ่มติดอาวุธลัทธิกริ - รีญะฮานนะวี (Lashkar-e-Jhanvi) และกลุ่มติดอาวุธเตหรีกกีฏอิลิบาน (Tehrik-i-Taliban) เป็นต้น ซึ่งรัฐบาลและกองทัพปากีสถานได้ดำเนินการปราบปรามกำจัดกลุ่มติดอาวุธต่างๆ เหล่านั้นเสมอมา เนื่องจากพวกเขาก่อเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงในฐานะกลุ่มผู้ก่อการร้ายภายในประเทศที่ต้องการจะยึดครองดินแดนบางส่วนของปากีสถาน เพื่อการจัดตั้งรัฐตามอุดมการณ์ทางการเมืองของพวกเขา ดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นแล้วในปากีสถานตะวันออก ทั้งนี้การปราบปรามกำจัดกลุ่มติดอาวุธต่างๆ ภายในประเทศ

อติบ ยุธุฟ

ดังกล่าว ยังถือเป็นผลได้ของรัฐบาลและกองทัพปากีสถานที่จะเป็นการยืนยันถึงผลงานของพวกในสงครามต่อต้านการก่อการร้าย เพื่อที่ปากีสถานจะได้รับการสนับสนุนจากมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ และกลุ่มประสัมพันธมิตรต่อไป เช่นเดียวกับการปราบปรามกำจัดเครือข่ายกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์บาโลชในรัฐบาลอิสลามที่มีความรุนแรงมากขึ้นหลังการริเริ่มระเบียบเศรษฐกิจจีน - ปากีสถาน โดยปฏิบัติการของหน่วยงานด้านความมั่นคงของปากีสถานที่เป็นไปเพื่อการสร้างความมั่นใจ และความเชื่อมั่นในการลงทุนโครงการต่างๆ ให้กับหุ้นส่วนใหม่ด้านความมั่นคง และเศรษฐกิจอย่างจีน เพื่อผลประโยชน์ของปากีสถานที่จะได้รับจากระเบียบเศรษฐกิจดังกล่าว

สรุปและข้อเสนอแนะ

เราจะเห็นได้ว่าการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในปากีสถาน และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคเอเชียใต้ นั้นเต็มไปด้วยประเด็นปัญหา และปัจจัยที่มีการขวางผ่านกัน ทั้งในเรื่องของความขัดแย้งทางการเมือง ชาติพันธุ์ และศาสนา บนพื้นฐานของการตีกรอบสถาบันทางการเมืองที่มีความคับแคบ การกำกับดูแลที่ไม่เท่าเทียม และการเลือกปฏิบัติจากภาครัฐ รวมถึงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและระบบการศึกษาที่มีความเหลื่อมล้ำ ส่งผลให้การต่อสู้ทางการเมืองนอกกรอบเชิงสถาบันในกรณีต่างๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในวิถีทางของการใช้ความรุนแรง และการก่อการร้าย รัฐบาลปากีสถานถือเป็นผู้แสดงบทบาทที่ต้องการทั้งใช้ประโยชน์ และแก้ไขปัญหามันในสถานการณ์ดังกล่าวควบคู่กันไปตามแต่บริบทของสถานการณ์จะเอื้ออำนวย ในฐานะผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับหรือผู้ที่อยู่เบื้องหลังการก่อการร้าย ดังเช่นในสมัยของประธานาธิบดี ยะห์ยา ข่าน ผู้ที่อยู่เบื้องหลังการล้อมปราบชาวเบงกาลีในปากีสถานตะวันออกซึ่งได้นำไปสู่สงครามกับอินเดีย และการแบ่งแยกดินแดนเป็นประเทศบังกลาเทศในที่สุด รวมถึงในฐานะผู้ที่ปราบปรามกำจัดการก่อการร้าย ดังเช่นในสมัยของประธานาธิบดี เฟอร์เวซ มุชร์รอฟ ผู้ที่เข้าร่วมกับสงครามต่อต้านการก่อการร้ายซึ่งเน้นหนักไปที่การกำจัดเครือข่ายกลุ่มผู้ก่อการร้ายภายในประเทศ

ในส่วน of ข้อเสนอแนะทางนโยบายผู้เขียนเห็นว่าการแก้ไขปัญหามันของการก่อการร้ายที่ตรงจุดคือการแก้ไขที่สาเหตุของประเด็นปัญหาและปัจจัยที่ขวางผ่านกันที่นำมาซึ่งความขัดแย้ง และการใช้ความรุนแรงด้วยวิธีการก่อการร้าย อย่างความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในปากีสถานที่ส่งผลให้พลเมืองระหว่างนิกายซุนนี และชีอะห์เกิดความบาดหมาง ซึ่งได้นำไปสู่การก่อตั้งกลุ่มติดอาวุธที่นิยมแนวคิดสุดโต่งทางศาสนา หรือพลเมืองชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อย เช่น ชาวบาโลช และชาวปักษุนที่มีความบาดหมางกับรัฐบาลกลางปากีสถานในประเด็นของการกระจายรายได้และความมั่งคั่งที่ไม่ทั่วถึง ซึ่งได้นำไปสู่การก่อตั้งกลุ่มติดอาวุธชาติพันธุ์แบ่งแยกดินแดนมากมายทั้งในรัฐบาลอิสลาม และรัฐโคเบอร์ปัคตูนควา ในประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นว่ารัฐบาลปากีสถานสามารถแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจดังกล่าวได้โดยการดำเนินนโยบายที่เปิดโอกาสให้ผู้คนในสังคมเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากภาครัฐมากขึ้นเพื่อการสร้างโอกาสทางธุรกิจ

ให้ประชาชนได้มีช่องทางในสร้างรายได้ และกระจายความมั่งคั่งดังกล่าวออกไปในภาคส่วนต่างๆ ของสังคม ผ่านการ แบ่งงานกันทำในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนซึ่งมีโอกาสในการพัฒนาต่อยอดไปสู่อุตสาหกรรมขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่ในอนาคต ดังเช่นตัวแบบนโยบายของไมโครเครดิต หรือการปล่อยกู้เงินทุนดอกเบี้ยต่ำในชุมชนเพื่อสร้างโอกาสและดึงเอาศักยภาพของผู้คนในชุมชนออกมาให้ได้มากที่สุดในการพัฒนาต่อยอดธุรกิจของพวกเขา ผ่านกองทุนเงินกู้จากสถาบันการเงินขนาดย่อม หรือธนาคารเพื่อคนจน ซึ่งแนวนโยบายดังกล่าวได้ถูกริเริ่มโดย ศาสตราจารย์ ดร.มูฮัมหมัด ยูनुส ในบังกลาเทศ และได้พิสูจน์ความสำเร็จมาแล้วในการทำให้หลายครอบครัวในชนบทของบังกลาเทศสามารถลืมตาอ้าปากได้อย่างรวดเร็วแม้ประเทศของพวกเขาจะเต็มไปด้วยความหตุจากการถูกล้อมปราบในปากีสถานตะวันออก และการอพยพหลบหนีที่วุ่นวายในยุคของการก่อตั้งประเทศในช่วงทศวรรษที่ 1970 ทั้งนี้หากรัฐบาลปากีสถานนำแนวนโยบายดังกล่าวไป ปรับใช้ในประเทศของตนก็จะถือเป็นการสร้างแนวโน้มที่สดใสในการกระจายความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจไปยังชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศเพื่อการฟื้นฟูสภาพคล่องทางเศรษฐกิจที่มีความซบเซาอย่างหนักในปัจจุบันจากการก่อกวนนี้สาธารณะซึ่งโดยมากแล้วเป็นหนี้เสียที่ไม่ได้ก่อให้เกิดการต่อยอดทางเศรษฐกิจที่จะนำไปสู่เศรษฐกิจของปากีสถานเติบโตได้อย่างมีนัยสำคัญในอนาคต รวมทั้งจะเป็นการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้คนภาคส่วนต่างๆ ที่อาจมีอุดมการณ์ทางการเมือง ชาตินิยม หรือความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างกันได้เข้ามามีความร่วมมือร่วมกันในวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ร่วมกัน ผ่านการประกอบธุรกิจร่วมกัน นำไปสู่การสร้างมิตรภาพที่ดี และการทำงานเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะทำให้พวกเขาเหล่านั้นลดทอนอคติและข้อขัดแย้งระหว่างกันเนื่องจากการที่ พวกเขาต้องพึ่งพาอาศัยกันในกลุ่มชุมชน รวมถึงความร่วมมือระหว่างกันดังกล่าวนั้นก็จะเป็นตัวแปรที่สำคัญในการทำให้ประเด็นปัญหาที่คอยหลอเลี้ยงการอ้างอิงถึงความชอบธรรมในการมีอยู่ของขบวนการ และการก่อการร้ายนั้นถูกทำให้โดดเด่นและเจียบลงไปมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของประเด็นความเชื่อทางศาสนา ชาตินิยม หรือความคิดชาตินิยมสุดโต่ง ส่วนในประเด็นปัญหาของการกำกับดูแลที่มีการเลือกปฏิบัติจากฝ่ายรัฐบาลที่ทำให้กลุ่มพลเมืองชายขอบรู้สึกถูกแบ่งแยกและโดดเดี่ยว รัฐบาลปากีสถานควรปลูกฝังค่านิยมของเจ้าหน้าที่รัฐในสังคมประชาธิปไตยซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่ให้การรับใช้ประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกันในฐานะผู้ที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย

นอกจากนี้ในประเด็นของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่ยังไม่ทั่วถึงทั้งประเทศซึ่งทำให้ไม่สามารถยกระดับค่านิยม วิธีคิด และการใช้ตรรกะเหตุผลในการยุติความขัดแย้งของพลเมือง รัฐบาลปากีสถานมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาระบบการศึกษาในประเทศให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยการออกกฎหมายให้มีการศึกษาภาคบังคับที่มีการบูรณาการองค์ความรู้ทั้งสายวิชาสามัญและศาสนาสำหรับพลเมืองทุกคนให้สามารถเข้าถึงการศึกษาในฐานะสวัสดิการขั้นพื้นฐาน และปรับหลักสูตรให้มีการเรียนการสอนในรายวิชานำที่พลเมืองที่มีการสอดแทรกเนื้อหาด้วยหลักปรัชญาแบบเหตุผลนิยม ซึ่งถือเป็นองค์ความรู้ที่จำเป็นในการสร้างรากฐานวิธีคิดของเยาวชนในประเทศประชาธิปไตย

อติบ ยุธพ

ให้เติบโตมาเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีค่านิยม วิธีคิด และการใช้ตรรกะเหตุผลในการยุติทุกกรณี ความขัดแย้ง โดยที่ไม่จำเป็นต้องใช้ความรุนแรง รวมทั้งควรปลูกฝังในพลเมืองทุกคนเป็นผู้ที่เข้าใจถึงหลักการของการควบคุมทหารโดยพลเรือน (civilian control of the military) ซึ่งถือเป็นหลักการที่ไม่อาจจะถูกละเลยได้ในบริบททางการเมืองของปากีสถาน เนื่องจากในประวัติศาสตร์ผู้นำกองทัพปากีสถานมักจะมี ความเชื่อมโยงกับสถานการณ์การก่อการร้ายภายในประเทศหลายครั้งทั้งในฐานะผู้ที่อยู่เบื้องหลังการ ก่อการร้าย และผู้ที่หยิบฉวยโอกาสจากการสถานการณ์ความรุนแรงทางการเมืองในการเข้าสู่อำนาจทาง การเมืองด้วยวิธีการก่อรัฐประหาร บทบาทดังกล่าวของกองทัพปากีสถานถือเป็นอุปสรรคที่ขัดขวางการ เปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยของปากีสถาน และไม่อาจทำให้ค่านิยมเสรีประชาธิปไตยนั้นหยั่งรากลึกใน สังคม ซึ่งค่านิยมดังกล่าวจะถือเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ประเด็นปัญหาความขัดแย้งภายในประเทศที่ขวาง ผ่านกันเริ่มผ่อนคลายลงจากการวางกรอบสถาบันทางการเมืองที่เปิดโอกาสให้พลเมืองจากทุกภาคส่วนได้ มีส่วนร่วมในทางการเมืองมิใช่เพียงแค่การเลือกตั้ง แต่สามารถเป็นผู้ที่นำเสนอข้อเรียกร้องของพวกเขาเข้าสู่ ระบบการเมืองภายใต้กรอบของสถาบันที่เปิดกว้าง รวมถึงมีการจัดสรรอำนาจอย่างเหมาะสมตาม รูปแบบของสหพันธรัฐในสองระดับของการกระจายอำนาจระหว่างส่วนกลาง และมลรัฐ เพื่อในพลเรือน ในทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสังคมของพวกเขา เนื่องจากว่าพวกเขานั้นเป็นผู้ที่ เข้าใจถึงบริบท และความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่เป็นอย่างดี ซึ่งส่วนกลางก็ควรเป็นผู้ที่ สนองตอบความต้องการของพวกเขาอย่างเหมาะสม ผู้เขียนเห็นว่าหากประเด็นปัญหา เหล่านั้นได้ถูก จัดการอย่างเหมาะสมด้วยนโยบายที่มีการเล็งเห็นถึงผลประโยชน์แห่งชาติที่ยั่งยืนในระยะยาว การก่อการร้ายในปากีสถาน และพื้นที่เชื่อมโยงในภูมิภาคเอเชียใต้ก็จะเริ่มลดหย่อนลงไปได้ในที่สุด รวมถึง การพัฒนาประเทศของปากีสถานที่จะรุดหน้าไปในแนวทางที่เหมาะสมควบคู่กันไปทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

รายการอ้างอิง

Books

- Coll, Steve. (2004) *Ghost Wars The Secret History of the CIA, Afghanistan, and Bin Laden, from the Soviet Invasion to September 10, 2001*. New York: Penguin Press.
- Cooley, J. K. (2001). *Unholy Wars Afghanistan, America and International Terrorism*. London: Pluto Press.
- Eamon, M. (2014). *The Making of Terrorism in Pakistan: Historical and Social Roots of Extremism*. London: Routledge.
- Hill C. P., & Bilge, S. (2021). *Intersectionality*. Medford, MA: Polity Press.

- Hinnells, J. R., & King, R. (2007). *Religion and Violence in South Asia Theory and Practice*. Abingdon: Routledge.
- Jaffrelot, C. (2002). *Pakistan: Nationalism Without a Nation?*. New Delhi: Manohar.
- Lobell, E. S., Norrin, M. R., Taliaferro, J. W. (2009). *Neoclassical Realism, the State, and Foreign Policy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mitrany, D. (1975). *The Functional Theory of Politics*. London: London School of Economics & Political Science.
- Mitrany, D. (1994). A Working Peace System. In Nelsen, B.F., Stubb, A.CG. (eds) *The European Union*. London: Palgrave.
- Musharraf, P. (2006). *In the Line of Fire: A Memoir*. New York: Free Press.
- Ramachandra, G. (2019). *India After Gandhi: The History of the World's Largest Democracy*. New York: Ecco Press.
- Şiddīqī, Abdurrahmān. (2004). *East Pakistan the End Game: An Onlooker's Journal 1969-1971*. Karachi: Oxford University Press.
- Talbot, I. (2012). *Pakistan: A Modern History*. London: Hurst.
- Tilly, C., & Tarrow, S. G. (2015). *Contentious Politics*. New York: Oxford University Press.

Articles

- Ali Shah, M. S. (2007). Pakistan and the War against Terrorism. *Pakistan Horizon*, 60(2), 85-107.
- Hussain, T. (2005). US-Pakistan engagement: The war on terrorism and beyond. *United States Institute of Peace, Special Report* (145), 3-24.
- Javaid, Umbreen, J., & Jahangir, A. (2017). Pakistan-China Strategic Relationship: A Glorious Journey of 55 Years. *Journal of the Research Society of Pakistan*, 52, 157-181.
- Khan, R. A. (2012). Pakistan and China: Cooperation in Counter-terrorism. *Strategic Studies*, Vol. 32/33, 70-78.
- Muhammad, Q. (1998). Sectarianism in Pakistan: The Radicalization of Shi'i and Sunni Identities. *Modern Asian Studies*, 32(3), 689-716.
- Sidky, H. (2007). War, Changing Patterns of Warfare, State Collapse, and Transnational Violence in Afghanistan: 1978-2001. *Modern Asian Studies*, 41(4), 849-888.

Electronic, Media

- Declan, W. (2011). *Blasts in Pakistan Kill Scores and Stir Fears on Elections*, *The New York Times*. Retrieved August 15, 2021, from <https://www.nytimes.com/2013/01/11/world/asia/pakistan-blast-quetta-swat-valley-elections.html>
- Kakar, H. (2021). *Pakistan's 'Good' and 'Bad' Terrorists*. Retrieved March 27, 2021, from <https://www.orfonline.org/expert-speak/pakistan-good-bad-terrorists/>
- Kronstadt, A. K. (2015). *Pakistan-U.S. Relations: Issues for the 114th Congress*, 2015 CRS Reports. Retrieved June 25, 2022, from <https://sgp.fas.org/crs/row/R44034.pdf>
- Majeed, Z. (2021). *US In Touch with India For 'over-the-horizon' Strategy To Counter Terrorism In Afghanistan*. Republicworld. Retrieved September 5, 2021, from <https://www.republicworld.com/world-news/us-news/us-in-touch-with-india-for-over-the-horizon-strategy-to-counter-terrorism-in-afghanistan.html>
- Shamil, S. (2019). *Belt and Road Forum: Is the China-Pakistan Economic Corridor failing?*, *DW*. Retrieved May 5, 2022, from <https://www.dw.com/en/belt-and-road-forum-is-the-china-pakistan-economic-corridor-failing/a-48473486>
- The Guardian. (2011). *Osama bin Laden killing prompts US-Pakistan war of words*. Retrieved July 25, 2021, from <https://www.theguardian.com/world/2011/may/04/osama-bin-laden-pakistan-us>
- UN. (1996). *Ad Hoc Committee established by General Assembly resolution 51/210 of 17 December 1996. Legal*. UN. Retrieved March 2, 2022, from <https://legal.un.org/committees/terrorism/>